

Leo Trotskij: Kominterns ”tredje period” av misstag¹ (8 januari 1930)

Innehållsförteckning

1. Vad är massradikalisering?.....	1
Den franska strejkstatistiken.....	3
Vad visar statistiken?.....	4
Fakta och fraser.....	5
2. Konjunkturedgångar och kapitalismens kris.....	6
Ekonomiska konjunkturer och radikaliserings.....	8
Rädslan för ekonomiska processer.....	9
3. Vilka är tecknen på politisk radikaliserings?.....	11
Vilka är de omedelbara perspektiven?.....	13
4. Inriktningens konst.....	16
Molotov ”träder in med båda fötterna”.....	17
Ekonomiska strejker och kriser.....	19
Sovjetunionens framsteg och den ”tredje perioden”.....	20
Parollen om generalstrejk.....	20
”Erövra gatorna”.....	21
”Ingen allians med reformisterna”.....	22
Glöm inte ert eget förflutna.....	25
Än en gång om krigsfaran.....	26
Tre strömningar inom kommunismen.....	28

1. Vad är massradikalisering?

För Komintern har massradikalisering blivit en tom katekes, inte en beskrivning av en process. Verkliga kommunister – lär oss *l'Humanité*² - ska erkänna partiets ledande roll och massornas radikaliserings. Det är meningslöst att ställa frågan så. Partiets ledande roll är en orubblig princip för varje kommunist. Om man inte accepterar det så kan man vara anarkist eller förvirrad men inte kommunist, det vill säga en proletär revolutionär. Men radikaliserings är i sig själv ingen princip, det är bara en beskrivning av massornas stämningar. Är denna beskrivning riktig eller felaktig för den aktuella perioden? Det är en fråga om fakta. För att på rätt sätt kunna bedöma stämningen bland massorna måste man använda rätt måttstock. Vad är radikaliserings? Hur visar den sig? Vilka är dess kännetecken? Hur snabbt och i vilken riktning utvecklar den sig? Det franska kommunistpartiets eländiga ledarskap ställer inte ens dessa frågor. I bästa fall kan en officiell artikel eller tal hänvisa

¹ Denna pamflett är daterad 8 januari 1930, men de tre första delarna var daterade 18, 22 respektive 27 december 1929 när de publicerades som tidningsartiklar.

Enligt det schema som Stalin förkunnade 1928 var den ”tredje perioden” kapitalismens sista period. 1934 övergavs officiellt teorin om den tredje perioden och den därav följande praktiken, för att ersättas av teorin om Folkfronten (1935-39), men denna period fick aldrig någon siffra. Den ”första perioden” var 1917-24 (kapitalistisk kris och revolutionärt uppsving), den ”andra perioden” var 1925-28 (kapitalistisk stabilisering).

² **L'Humanité** var ursprungligen det franska socialistpartiets tidning, men blev det franska kommunistpartiets tidning i samband med dess grundande 1920.

till ett ökat antal strejker. Men även då presenterar man bara rena siffror utan att verkligen analysera dem eller ens jämföra med siffrorna från tidigare år.

En sådan inställning till frågan härrör inte bara från de olyckliga besluten vid EKKI:s tionde plenarmöte¹ utan har i själva verket sitt ursprung i själva Kominterns program. Massornas radikalisering beskrivs som en ständigt pågående process: idag är massorna mer revolutionära än vad de var igår och imorgon kommer de att vara mer revolutionära än idag. En sådan mekanisk teori motsvarar inte proletariats eller hela det kapitalistiska samhällets verkliga utvecklingsprocess. Men den motsvarar nästan perfekt Cachins, Monmousseaus² och de andra skrämde opportunisternas mentalitet.

Speciellt före kriget hade de socialdemokratiska partierna tänkt sig framtiden som ett ständigt ökande antal socialdemokratiska röster, som skulle växa stadigt tills man kunde ta makten. För vulgära eller föregivna revolutionärer gäller i stort sett detta perspektiv fortfarande, men istället för att tala om en ständig ökning av antalet röster talar de om en ständigt pågående *radikalisering av massorna*. Denna mekaniska uppfattning stöds också av Stalin-Bucharins program för Komintern. Det säger sig självt att utifrån *vår epok i sin helhet* så går proletariats utveckling i riktning mot revolutionen. Men det är inget stadigt framåtskridande, lika lite som processen av objektivt fördjupade kapitalistiska motsättningar är det. Reformisterna ser bara den kapitalistiska vägens uppgångar. De formella "revolutionärerna" ser bara nedgångarna. Men en marxist ser vägen i sin helhet, med alla sina konjunkturella svängningar, utan att för ett ögonblick tappa huvudriktningen ur sikte – krigens katastrofer och revolutionernas explosioner.

Proletariats politiska sinnesstämning förändras inte automatiskt i en enda riktning. Klasskampens uppsving följs av nedgångar, flodvågorna följs av ebb, beroende på komplicerade kombinationer av materiella och ideologiska förhållanden, nationella såväl som internationella. Om inte ett uppsving bland massorna utnyttjas i rätt ögonblick eller används på fel sätt, så vänder det om och slutar i en period av nedgång, som massorna hämtar sig från mer eller mindre snabbt under inverkan från nya objektiva impulser. Vår tidsperiod kännetecknas av utomordentligt skarpa periodiska svängningar, av ovanligt plötsliga svängningar i situationen, vilket gör att ledarskapet har ovanliga skyldigheter vad gäller en riktig inriktning.

Massornas aktivitet i egentlig mening visar sig på olika sätt beroende på olika förhållanden. Under vissa perioder kan massorna vara helt upptagna av ekonomiska strider och visa mycket litet intresse för politiska frågor. Eller om massorna har lidit en rad nederlag så kan de under ekonomiska strider plötsligt rikta uppmärksamheten mot politiken. Beroende på de konkreta omständigheterna och massornas tidigare erfarenheter kan den politiska aktiviteten då gå i riktning mot en rent parlamentarisk eller utomparlamentarisk kamp.

Detta var bara några varianter men de utmärker arbetarklassens motsägelsefulla revolutionära utveckling. De som kan tolka fakta och förstå deras innebörd kommer villigt att medge att dessa varianter inte är någon teoretisk konstruktion utan uttrycker det senaste årtiondets levande internationella erfarenheter.

Hur som helst är det uppenbart att det krävs en konkret definition när man diskuterar massornas radikalisering. Den marxistiska oppositionen ska givetvis ställa samma krav på sig själv. Att helt enkelt förneka radikaliseringsen är lika oanvändbart som att fullkomligt bejaka den. Vi måste göra en bedömning av hurudan situationen är och vad den blir.

1 **EKKI** = kommunistiska internationalens exekutivkommitté.

2 **Marcel Cachin** (1869-1958) var en fransk kommunistpartiledare som kom från en parlamentarisk bakgrund i socialistpartiet. **Gaston Monmousseau** (1883-1960) var en tidigare revolutionär syndikalist som blev ledare för kommunistpartiet och CGTU [en facklig organisation – öa] och en ståndaktig stalinist.

Den franska strejkstatistiken

När de officiella ledarna talar om den franska arbetarklassens radikalisering gör de det nästan utslutande i samband med strejkrörelsen. Det är ett ovedersägligt och systematiskt fastslaget faktum att den har vuxit. Vi ska ta detta faktum som utgångspunkt.

Den officiella franska strejkstatistiken är alltid utomordentligt gammal. Den senaste rapporten från arbetsministeriet rörande strejker slutade med år 1925. Jag har inte tillgång till data från 1926. För de följande tre åren finns data från den kommunistiska pressen. Det går inte att jämföra siffrorna från dessa två källor. Det är tveksamt om arbetsministeriet registrerar alla strejker. Å andra sidan har de ytliga "revolutionärerna" i *l'Humanité* en uppenbar tendens att ange överdrivna siffror. Men trots det syns rörelsens övergripande riktning tydligt nog.

Strejkrörelsen i Frankrike nådde sin höjdpunkt under de första två åren efter kriget. 1919 ägde det rum 2.100 strejker där 1,2 miljoner arbetare deltog. 1920 var det 1.900 strejker, med nästan 1,5 miljoner arbetare inblandade. Vad gäller antalet strejkande var detta år höjdpunkten. Från år 1921 inleds – med ett litet undantag som jag ska ta upp senare – en stadig nedgång, med sin lägsta punkt under åren 1926-27. Så här ser siffrorna ut i runda tal. 1921 450.000 strejkande, det vill säga en tredjedel av siffran föregående år. 1922 300.000 strejkande. 1923 är det enda år då kurvan inte minskar utan till och med stiger en aning till 365.000 strejkande. Denna tillfälliga uppgång berodde otvivelaktigt på händelserna i samband med ockupationen av Ruhr-området och den revolutionära rörelsen i Tyskland.¹ 1924 minskar antalet strejkande till 275.000. Vi har inga siffror för 1926. För 1927 har vi enbart det totala antalet strejker: bara 230 medan de under åren 1919-25 varierade mellan 570 och 2.100. Även om antalet strejker är en ganska grov mätare så visar den att strejkkurvan fortsatte att minska från 1921 och under 1927. Under det sista kvartalet 1927 ägde det bara rum 93 strejker med 70.000 strejkande. Om vi utgår från att antalet strejkande per strejk i genomsnitt var samma under hela året (uppenbarligen ett godtyckligt antagande) så skulle vi ha ungefär 170.000 strejkande 1927, en siffra som snarare är överdriven än en underskattning.

1928 räknar kommunistpressen till omkring 800 strejker, varav omkring 600 ägde rum under årets andra halva, med 360.000 deltagare. Följaktligen kan man för hela 1928 anta att det rör sig om 400-450.000 strejkande. Pressen anger 1.200 strejker för 1929, med ungefär samma antal strejkande som 1928 (det vill säga 400-450.000). Alltså ingen ökning i jämförelse med föregående år. Antalet strejkande 1928 och 1929 är omkring dubbelt så många som 1925. Det är nästan lika många strejkande som 1921. Det är 3 till 3½ gånger mindre än 1920.

Som vi redan anmärkt är dessa siffror inte helt exakta, men de räcker för att slå fast processens *dynamik*. Efter höjdpunkten 1919-20 sker det en nedgång av strejkerna fram till 1928, med ett mycket litet avbrott 1923. Under 1928-29 ser vi en otvetydig och avsevärd ökning av strejkrörelsen – som vi senare ska visa förstäligt nog var knuten till uppsvinget inom industrin efter stabiliseringen av valutan.

Vi kan med säkerhet säga att perioden 1919-27 utgör en sorts självständig fas i det franska proletariatets liv, med en snabb uppgång för strejkrörelsen omedelbart efter kriget och ett nederlag för den och en nedgång, i synnerhet efter den tyska katastrofen 1923. Allmänt sett är detta förlopp inte bara kännetecknande för Frankrike utan för Europa i sin helhet, och i betydande omfattning världen i sin helhet. Det karakteristiska för Frankrike är den förhållandevis svaga svängningen mellan fasens högsta och lägsta punkter. Det segerrika Frankrike genomgick ingen verkligt revolutionär kris. De

¹ 1923 ockuperade franska trupper Ruhr på grund av dröjsmål med de tyska krigsskandestånden. Det utlöste en förrevolutionär kris i Tyskland som det tyska kommunistpartiets ledning schabblade bort och gjorde det möjligt för den tyska regeringen att återta kontrollen. Det ledde till en tillfällig stabilisering av både den tyska och europeiska kapitalismen.

enorma händelser som utvecklades i Ryssland, Tyskland, Storbritannien och andra länder fick bara en svag återspeglning i den franska strejkrörelsen.

Ytterligare statistik visar på samma trender i de franska arbetarnas strejkrörelse. Antalet strejkande och antalet strejkdagar per strejk sjönk kraftigt i början av 1922. 1921 berörde varje strejk i medeltal 800 arbetare och uppgick till totalt mer än 14.000 dagar. 1925 omfattade varje strejk bara i medeltal 300 arbetare och uppgick totalt till lite mindre än 2.000 dagar. Vi kan förutsätta att dessa medelvärden inte steg 1926-27. 1929 var det 400 arbetare per strejk.

Vi noterar ett annat viktigt tecken, som vi kommer att beröra senare. Under åren efter kriget stod gruvarbetarna i första ledet bland de strejkande, men under de senaste två åren tas första platsen av textilarbetarna och överhuvudtaget av arbetare i den så kallade lätta industrin.

Vad visar statistiken?

Bekräftar eller vederlägger statistiken tesen om att massorna radikaliserar? Först av allt svarar vi att den flyttar diskussionen från det abstrakta sfär där Monmousseau säger ja och Chambelland säger nej utan att definiera vad man menar med radikalisering.¹ Strejkstatistiken är ett ovedersägligt bevis på att det har skett vissa förändringar inom arbetarklassen. Samtidigt är den en mycket viktig uppskattning av hur stora dessa förändringar är och vilken karaktär de har. De är en skiss av processens allmänna inriktning och gör det möjligt att i viss mån förutsäga framtiden, eller mer exakt möjliga framtida varianter.

För det första kan vi bestämt påstå att statistiken för 1928-29 jämfört med den föregående perioden betecknar inledningen på en *ny period* i den franska arbetarklassens liv. Den ger oss rätt att förmoda att det har ägt rum och äger rum djupgående molekylära processer bland massorna, och som ett resultat av dessa börjar nedgången brytas – om än för tillfället bara på den ekonomiska fronten.

Men trots allt visar statistiken att strejkrörelsens tillväxt ännu är ytterst blygsam och inte på minsta sätt ger bilden av ett våldsamt uppsving som skulle kunna få oss att dra slutsatsen att vi befinner oss i en revolutionär eller åtminstone förrevolutionär period. I synnerhet är det ingen tydlig skillnad mellan 1928 och 1929. Majoriteten av strejkerna fortsatte att äga rum i den lätta industrin.

Av detta faktum drar Chambelland den övergripande slutsatsen att det *inte* är någon radikalisering. Det vore en helt annan sak, säger han, om strejkerna spred sig till de stora företagen inom den tunga industrin och maskinverkstäderna. Med andra ord inbillar han sig att en radikalisering faller färdig från himlen. I själva verket vittnar dessa siffror inte bara om att en ny period av proletär kamp har inletts utan också att denna period bara är i sitt inledningsskede. Om det inte sker några stora händelser kan återhämtningen efter nederlag och nedgångar bara ske i industrins periferi, det vill säga inom den lätta industrin, inom mindre viktiga branscher, på mindre fabriker i den tunga industrin. När strejkrörelsen sprider sig till metallindustrin, maskinverkstäder och transportsektorn så innebär det att den övergår till ett högre utvecklingsstadium och visar att rörelsen inte bara har inletts utan att det har skett en avgörande svängning i arbetarklassens sinnesstämning. Det har ännu inte ägt rum. Men det vore absurt att blunda för rörelsens första skede därför att det andra eller tredje eller fjärde ännu inte har börjat. Även under sin andra månad är graviditeten en graviditet. Att skynda på den kan leda till missfall, men det kan också ske om man ignorerar den. Till denna liknelse måste vi givetvis tillägga att datum inte alls är lika säkra på det samhälleliga området som inom fysiologin.

1 **Maurice Chambelland** (1901-66) lämnade 1924 kommunistpartiet tillsammans med Monatte, och blev hans närmaste medarbetare i gruppen "Revolution proletarienne". Han företrädde den syndikalistiska minoriteten under debatten med den stalinistiska majoriteten vid CGTU:s femte kongress i september 1929 i Paris.

Fakta och fraser

När man diskuterar massornas radikalisering får man aldrig glömma att proletariatet bara blir "en-hälligt" under perioder av revolutionära höjdpunkter. Under det kapitalistiska samhällets "vardag" är proletariatet långtifrån enhetligt. Dessutom syns olikheterna inom det allra tydligast just i samband med vändpunkter. Proletariatets mest utsugna, minst utbildade eller mest politiskt efterblivna skikt är ofta de första att kliva in på kampens arena och i händelse av nederlag ofta de första att lämna den. Det är just i början av den nya perioden som de arbetare som inte led nederlag under den föregående perioden är mest benägna att lockas av rörelsen, om så bara därför att de ännu inte har deltagit i kampen. På ett eller annat sätt måste dessa fenomen uppträda även i Frankrike.

Samma faktum visar sig i den vacklan bland de organiserade franska arbetarna som den officiella kommunistiska pressen pekar på. Ja, de organiserade arbetarna är alltför hämmade. De ser sig själv som en obetydlig del av proletariatet och spelar ofta en konservativ roll. Det är naturligtvis inget argument mot organiseringen utan mot dess svagheter och ett argument mot de fackliga ledare som likt Monmousseau varken inser de fackliga organisationernas natur eller deras betydelse för arbetarklassen. I vilket fall vittnar de oorganiserades nuvarande roll som förtrupp om att det ännu inte handlar om någon revolutionär kamp utan om en gemensam ekonomisk kamp och dessutom bara i sin linda.

De utlandsfödda arbetarnas viktiga roll i strejkrörelsen visar samma sak – och i framtiden kommer de för övrigt att i Frankrike spela en roll som liknar de färgades roll i USA. Men det är framtidens musik. För tillfället är den roll som de utlandsfödda arbetarna, som ofta inte kan språket, spelar ytterligare ett bevis på det faktum att det inte rör sig om en politisk utan en ekonomisk kamp som har fått sin impuls från den förändrade ekonomiska konjunkturen.

Även i förhållande till den rent ekonomiska fronten går det inte att, som Monmousseau och de andra, tala om att kampen har en *offensiv* karaktär. De grundar sin definition på det faktum att en betydande del av strejkerna förs för att *höja* lönen. Dessa eftertänksamma ledare glömmer att arbetarna tvingas ta upp dessa krav genom å ena sidan de ökande levnadsomkostnaderna och å den andra den intensifierade fysiska utsugningen, som är resultatet av nya industrimetoder (rationaliseringar). Arbetarna tvingas kräva *högre* nominell lön för att *försvara* sin levnadsstandard. Dessa strejker kan bara ha en "offensiv" karaktär utifrån den kapitalistiska bokföringens synvinkel. Utifrån facklig ståndpunkt har de en rent defensiv karaktär. Just denna sida av frågan måste varje seriös fackföreningsmedlem förstå och betona på alla sätt. Men Monmousseau och company tror att de har rätt att vara ointresserade fackföreningsmedlemmar därför att de, ursäktat uttrycket, är "revolutionära ledare". Strejkernas natur förändras naturligtvis inte och deras betydelse ökar inte med ett uns på grund av att ledarna skriker tills de blir hesa om de rent defensiva strejkernas offensiva politiska och revolutionära karaktär. Tvärtom gör de sitt bästa för att beväpna cheferna och regeringen mot arbetarna.

Saker och ting blir inte bättre av att våra "ledare" påpekar att strejkerna blir "politiska" på grund av – polisens aktiva roll. Ett förvånansvärt argument! Polisens misshandel av strejkande kallas för ett revolutionärt framsteg för arbetarna. I den franska historien finns ett stort antal massakrer av arbetare under rent ekonomiska strejker. I USA är blodiga uppgörelser med strejkande regel. Betyder det att arbetarna i USA leder den mest revolutionära kampen? Att skjuta arbetare är i sig själv givetvis av politisk betydelse. Men bara gaphalsar kan likställa det med en revolutionär politisk framryckning från de arbetande massornas sida – och på så sätt omedvetet spela cheferna och deras polis i händerna.

När den brittiska fackföreningsorganisationens Generalråd kallade den revolutionära strejken 1926

för en fredlig demonstration visste den vad den gjorde.¹ Det var ett medvetet och planerat förräderi. Men när Monmousseau och company kallar spridda ekonomiska strejker för ett revolutionärt angrepp mot den borgerliga staten så kommer ingen att tänka på att anklaga dem för medvetet förräderi. Det är tveksamt om dessa personer kan handla medvetet. Men det är förvisso ingen hjälp åt arbetarna.

I nästa avsnitt ska vi se hur dessa fruktansvärda revolutionära hjältar gör cheferna fler tjänster och bortser från handelns och industrins uppsving och underskattar dess betydelse, det vill säga underskattar kapitalisternas profiter och undergräver på samma sätt grunden för arbetarnas ekonomiska kamp.

Allt detta görs naturligtvis för att förhärliga den ”tredje perioden”.

2. Konjunkturedgångar och kapitalismens kris

Vid förenade arbetarfederationens femte kongress höll A Vassart ett långt tal mot Chambelland, ett tal som senare gavs ut som broschyr med ett förord av Jean Bricot.² I sitt tal försökte Vassart försvara ett revolutionärt perspektiv mot reformisternas perspektiv. I detta ligger våra sympatier helt på hans sida. Men tyvärr försvarar han det revolutionära perspektivet med argument som bara kan hjälpa reformisterna. Hans tal innehåller ett antal ödesdigra teoretiska och faktamässiga felaktigheter. Man kan anmärka, ”Varför hacka på just detta felaktiga tal? Vassart kan fortfarande lära sig en hel del.” Jag skulle gärna vilja tro det. Men det försvåras av det faktum att talet har publicerats som en propagandabroschyr. Den har fått ett förord av Jean Bricot, som åtminstone är kusin till Monmousseau, vilket ger broschyren en programmatisk karaktär. Det faktum att inte bara författaren utan även redaktören missade de skriande felaktigheterna visar vilken beklämmande nivå det är bland den franska kommunismens ledare. Jean Bricot tröttnar aldrig på att angripa den marxistiska oppositionen. Som vi snart ska se borde han istället helt enkelt sitta ner och studera ABC. Som Marx en gång sa till Weitling går okunskap inte ihop med att leda arbetarrörelsen.³

Under kongressen gav Chambelland uttryck för den ytliga tanken – som bara grundades på hans egna reformistiska böjelser – att den kapitalistiska stabiliseringen kommer att fortsätta ytterligare ungefär 30 eller 40 år, det vill säga inte ens den nya proletära generation som nu växer upp kommer att kunna göra någon revolution. Chambelland hade inga verkliga argument för att underbygga denna fantastiska tidsperiod. De två senaste decenniernas historiska erfarenheter och en teoretisk analys av den nuvarande situationen motsäger fullkomligt Chambellands perspektiv.

Men hur vederlägger Vassart honom? Först visar han att det kapitalistiska systemet inte ens före kriget kunde existera utan omvälvningar. ”Mellan 1850 och 1910 ägde det rum en ekonomisk kris ungefär var fjortonde år [?] skapad av det kapitalistiska systemet” (s 14). Vidare: ”Om kriserna före kriget ägde rum var fjortonde år, så kan vi se en motsättning mellan detta faktum och Chambellands påstående, som inte förutser någon allvarlig kris under de följande fyrtio åren” (s 15).

1 Fackföreningarnas **Generalråd** [General Council] i Storbritannien stödde till en början generalstrejken till stöd för gruvarbetarnas kamp i maj 1926, men avblåste den efter 9 dagar och lät gruvarbetarna kämpa ensamma tills de besegrades.

2 **Förenade arbetarfederationen** (CGTU – Confédération Général du Travail Unitaire) bröt 1921 för att bilda en mer radikal medtävlare till CGT [Confédération Général du Travail], den största fackliga organisationen i Frankrike som dominerades av reformisterna. Vid CGTU:s femte kongress fick den stalinistiska majoriteten åtta gånger så många röster som minoriteten. CGTU och CGT förenades på nytt 1936 under folkfrontsperioden.

Albert Vassart (1898-1958) blev sekreterare för CGTU och hög ledare i det franska kommunistpartiet. **Jean Bricot** var en välkänd pseudonym för Monmousseau i den fackliga pressen.

3 **Wilhelm Weitling** (1808-71) var en framstående ledare för den tyska utopiska kommunismen och en av Marx' tidiga medarbetare.

Det är inte svårt att inse att Vassart med sådana här argument, som blandar ihop konjunkturedgångar med en revolutionär kris för kapitalismen i sin helhet, bara stärker Chambellands felaktiga ståndpunkt.

För det första är det överraskande att fastslå konjunkturcykeln till 14 år. Varifrån fick Vassart denna siffra? Vi ser den här för första gången. Och hur kommer det sig att Jean Bricot, som undervisar oss så myndigt (nästan lika myndigt som Monmousseau själv), inte märkte ett så grovt fel, speciellt i en fråga som är av så omedelbar och livsviktig betydelse för arbetarrörelsen? Före kriget visste varenda fackföreningsmedlem att kriser eller åtminstone depressioner återkom var sjunde eller åttonde år. Om vi tittar på de senaste 150 åren så upptäcker vi att det aldrig var mer än 11 år mellan kriserna, den genomsnittliga längden på en cykel var omkring 8½ år, och under förkrigsperioden såg vi dessutom att konjunkturcykeln som ett resultat av förnyandet av teknisk utrustning hade en tendens att förkortas och inte förlängas. Under efterkrigsperioden var konjunktursvängningarna våldsamma, vilket fick sitt uttryck i att kriserna återkom oftare än före kriget. Hur kommer det sig att ledande franska fackföreningsmedlemmar inte känner till dessa grundläggande fakta? Hur kan man leda en strejkrörelse utan att ha en realistisk bild av de ekonomiska konjunktursvängningarna? Varje allvarligt menande kommunist kan och måste på ett skarpt sätt ställa denna fråga till CGTU:s ledare, i synnerhet till Monmousseau.

Så står det till när det gäller fakta. Det är inte bättre ställt utifrån metodologisk synvinkel. Vad bevisar Vassart egentligen? Att den kapitalistiska utvecklingen inte är tänkbar utan konjunkturrella motsättningar. De fanns före kriget och de kommer att finnas i framtiden. Det är tveksamt om ens Chambelland skulle förneka denna banala sanning. Men det räcker inte för att öppna några revolutionära perspektiv. Tvärtom, det faktum att den kapitalistiska världen under de senaste 150 åren har gått igenom 18 kriser ger ingen anledning att dra slutsatsen att kapitalismen måste falla vid den nittonde eller tjugonde. I verkligheten fyller kapitalismens konjunkturcykler samma roll som till exempel blodcirkulationens förlopp i en organisms liv. Revolutionen är lika lite oundviklig på grund av krisernas periodiska växlingar som döden är oundviklig på grund av en rytmiskt återkommande puls.

Vid Kominterns tredje kongress (1921) påstod dåtidens ultravänsterister (Bucharin, Zinovjev, Radek, Thälmann, Thalheimer, Pepper, Bela Kun och andra) att kapitalismen aldrig skulle kunna återhämta sig industriellt eftersom den hade gått i sin slutgiltiga ("tredje"?) period,¹ som skulle utvecklas på grundval av en ständig kris tills revolutionen uppstod. Det ägde rum en stor ideologisk strid kring denna fråga under kongressen. En betydande del av min rapport ägnades åt att bevisa att de lagar som styr industricyklerna verkar under imperialismens tidsålder och att konjunktursvängningar kommer att känneteckna kapitalismen så länge den består:² pulsen upphör först när den dör.

1 **August Thalheimer** (1884-1948) var grundare och ledare för det tyska kommunistpartiet men utslöts 1929 och bildade tillsammans med Heinrich Brandler den kommunistiska partioppositionen (KPO) som var den tyska motsvarigheten till högeroppositionen i Sovjetunionen. **John Pepper** (pseudonym för Josef Pogany) spelade en obetydlig roll under den ungerska revolutionen 1919, men när han kom till USA 1922 som medlem i en delegation från Komintern lyckades han manövrera in sig i kommunistpartiets centralkommitté. Han förblev en av de högsta ledarna tills han utslöts 1929 som anhängare till högeroppositionen. **Bela Kun** (1886-1939) ledde den ungerska revolutionen 1919 och den kortlivade ungerska sovjetrepubliken. Han sägs ha blivit skjuten av Stalinregimen under utrensningarna av kommunistiska landsflyktingar i slutet av 1930-talet. Kun var den enda av de som Trotskij räknar upp som med rätta kan kallas obotlig ultravänsterist. De andra kan med mer rätt kallas ultravänsterister eller förtrogna med ultravänsterismen vid "den tiden", 1921 och under den tredje världskongressen. Trotskij är sarkastisk när han undrar om 1921, då ultravänsteristerna också trodde att världsrevolutionen stod runt hörnet, kunde betecknas som en "tredje" period.

2 Se "Rapport om den världsekonomiska krisen och Kommunistiska internationalens nya uppgifter" på marxistarkiv.se.

Men utifrån pulsens egenskaper och andra symptom kan en läkare avgöra om det handlar om en stark eller svag organism, en frisk eller sjuk sådan (jag talar givetvis inte om doktorer av Monmousseaus sort). Men Vassart försöker bevisa att revolutionen är oundviklig och nära förestående på grundval av det faktum att kriser och uppsving sker vart fjortonde år.

Vassart kunde med lätthet ha undvikit dessa uppenbara misstag om han åtminstone hade studerat rapporten och den debatt som ägde rum vid Kominterns tredje kongress. Men tyvärr är de viktigaste dokumenten från de fyra första kongresserna, då den marxistiska ideologin fortfarande härskade i Komintern, idag förbjuden läsning. För den nya generationens ledare inleds det marxistiska tänkandets historia med den femte kongressen, i synnerhet EKKI:s olycksaliga tionde plenarmöte. Den trögtänkta och blinda byråkratiska apparatens största brott består av att tolka vår teoretiska tradition på ett mekaniskt sätt.

Ekonomiska konjunkturer och radikalisering

Precis som Vassart inte känner till affärs cyklernas dynamik och inte förstår förhållandet mellan konjunkturedgångar och det kapitalistiska systemets revolutionära kris i sin helhet, så är det dialektiska sambandet mellan den ekonomiska konjunkturen och arbetarklassens kamp lika oklart för honom. Vassart har en lika mekanisk syn på detta ömsesidiga beroende som sin motståndare Chambelland. Även om deras slutsatser är rakt motsatta så har de lika fel.

Chambelland säger: ”Radikaliseringen av massorna är i viss mening en barometer som gör det möjligt att bedöma kapitalismens tillstånd i ett givet land. Om kapitalismen är på nedgång blir massorna med nödvändighet radikaliserade” (sid 23). Av detta drar Chambelland slutsatsen att eftersom strejkerna i Frankrike bara omfattar perifera arbetare, och eftersom den kemiska och metallindustrin bara påverkas mycket lite, så är kapitalismen ännu inte på tillbakagång. Framför honom står fortfarande en period av utveckling på 40 år.

Hur svarar Vassart på detta? Enligt honom ”ser inte [Chambelland] radikalisereringen eftersom han inte ser de nya metoderna för utsugning” (sid 30). Vassart upprepar tankegången, att om man inser den ökade utsugningen och förstår att den kommer att fortsätta att utvecklas ”så tvingar detta i sig själv oss att svara jakande på frågan om massorna radikaliserar” (sid 31).

När man läser denna diskussion får man intryck av två män med förbundna ögon som försöker ta fast varandra. Det stämmer inte att en kris alltid och under alla omständigheter radikaliserar massorna. Exempel: Italien, Spanien, Balkan, etc. Det stämmer inte att arbetarklassens radikalism med nödvändighet motsvarar kapitalismens förfall. Exempel: chartismen i Storbritannien,¹ etc. Precis som Chambelland ersätter Vassart arbetarrörelsens levande historia med döda former. Och Chambellands slutsats är också felaktig. Man kan inte förneka att radikalisereringen har *inletts* därför att strejkerna ännu inte omfattar de viktigaste arbetargrupperna. Man kan och måste göra en konkret bedömning av radikaliserings omfattning, djup och intensitet. Uppenbarligen vill Chambelland tro på en radikalisering först när hela arbetarklassen har gått på offensiven. Men arbetarklassen behöver inte ledare som vill börja först när allt är klart. Man måste kunna se de första om än svaga tecknen på ett återuppvaknande, om än bara på det ekonomiska området, anpassa sin taktik efter det och noggrant följa hur processen utvecklas. Under tiden får man inte ens för ett ögonblick tappa tidsperiodens övergripande karaktär ur sikte. Den har mer än en gång visat och kommer dessutom återigen att visa att det mellan de första tecknen på återuppvaknande och det stormiga uppsving som

1 **Chartismen** (1838-50) var en rörelse av revolutionär agitation kring ”folkets rättigheter”, en petition i sex punkter som utarbetades 1837 av Londons arbetarassociation som svar på den bedrägliga parlamentsreformen 1832, som delvis utvidgade rösträtten även om den förblev begränsad till medelklasserna. Rörelsen inleddes, spred sig och dog under en period då den brittiska kapitalismen genomgick en stadig tillväxt.

ger upphov till en revolutionär situation inte krävs 40 år utan kanske bara en femtedel eller tiondel av det.

Vassart klarar sig inte bättre. Han slår bara fast ett automatiskt samband mellan utsugning och radikalisering. Hur kan man förneka en radikalisering av massorna, frågar Vassart irriterat, när utsugningen ökar dag för dag? Det är barnslig metafysik helt i Bucharins anda. Man kan inte bevisa radikalisering med hjälp av härledning utan med fakta. Det går utan svårighet att vända på Vassarts slutsats. Det går att formulera frågan så här: hur skulle kapitalismen kunna öka utsugningen dag för dag om de ställdes inför en radikalisering av massorna? Det är just frånvaron av kampvilja som tillåter att utsugningen ökar. Utan förbehåll är sådana argument förvisso också ensidiga, men de ligger betydligt närmare verkliga livet än Vassarts konstruktioner.

Problemet är att en ökande utsugning inte alltid höjer proletarietets kampvilja. Under en konjunkturbedgång som åtföljs av ökande arbetslöshet, och i synnerhet efter ett nederlag, underblåser inte en ökad utsugning en radikalisering av massorna utan gynnar tvärtom demoralisering, splittring och upplösning. Vi såg exempelvis detta under den brittiska kolstrejken efter 1926 års strejk. Vi såg det i ännu större skala i Ryssland, där industrikrisen 1907 sammanföll med skeppsbrottet för 1905 års revolution. Om de två senaste årens ökade utsugning ledde till en tydlig tillväxt för strejkrörelsen så skapades inte grunden till det av en nedgång för ekonomin utan av en konjunkturuppgång.

Rädslan för ekonomiska processer

Men de ultravänsteristiska opportunisterna som leder Komintern fruktar en industriuppgång som en ekonomisk "kontrarevolution". Deras radikalism hänger på en skör tråd. Ty en ytterligare uppgång för den industriella affärscykeln skulle först av allt utdela ett dödligt slag mot deras idiotiska teori om den "tredje och sista perioden". Dessa personer härleder inte de revolutionära perspektiven ur verkliga motsägelsefulla processer utan ur felaktiga scheman. Och därifrån härrör deras ödesdigra taktiska misstag.

Det kan verka helt otroligt att CGTU-kongressens officiella talare framförallt försökte utmåla tillståndet för den franska kapitalismen i det mest ömkliga ljus. Genom att högljutt överdriva den nuvarande strejkrörelsens kraft gör de franska stalinisternas beskrivning av den franska industrin att framtida strejker verkar helt hopplösa. Bland dem var Vassart. Just på grund av att han tillsammans med Monmousseau inte skiljer mellan kapitalismens grundläggande kris och konjunkturbedgången och denna gång tänker i samma banor som Chambelland att en konjunkturuppgång skulle kunna skjuta upp revolutionen för årtionden framåt, är Vassart orolig för en industriell uppgång. På sidan 21-24 i sin broschyr visar han att det nuvarande industriella uppsvinget i Frankrike är "konstgjort" och "övergående" (sid 24). Vid den nationella kommitténs möte i december skildrade Richetta ihärdigt textilindustrins kristillstånd. Om det är fallet så innebär det att strejkvågen, som hittills har använts som det enda tecknet på radikaleringen, inte har någon ekonomisk grund eller snabbt håller på att förlora den. Vassart och Richetta ger kapitalets företrädare minst sagt ovärderliga argument mot ekonomiska eftergifter till arbetarna, och ännu viktigare ger de reformisterna avgörande argument mot ekonomiska strejker, ty man måste inse att det inte går att utveckla ett perspektiv på växande ekonomisk kamp utifrån ett framtidsperspektiv av kronisk kris.

Följer inte dessa bedrövliga fackföreningsledare den ekonomiska pressen? Men, kan de säga, den kapitalistiska pressen uppvisar en avsiktlig optimism. Men det handlar inte om ledarartiklarna. Dag efter dag, månad efter månad, publicerar tidningarna marknadsrapporter och bokslut från banker, handels- och industriföretag och järnvägar. En del av totalsummorna har återgivits i *La Verité*.¹ De

¹ Vi kan bara välkomna att *La Verité* har infört månatliga ekonomiska genomgångar. Den första artikeln (nr 12) är en

senaste siffrorna är ytterligare bevis på att den franska industrin befinner sig på uppgång. Den senaste ekonomiska bilaga som jag fått (*Le Temps*¹ (9 december 1929)) innehåller till exempel en rapport från ett allmänt möte för aktieägarna inom metallindustrin i norra och östra Frankrike. Vi känner inte till herr Cuvelettes inställning till teorin om den ”tredje perioden” och vi måste tillstå att vi inte är särskilt intresserade av det. Men han kan trots allt på ett utmärkt sätt räkna ihop profiter och samla ihop aktieutdelningar. Cuvelette sammanfattar det senaste årets slutsumma så här: ”Tillståndet för den inhemska marknaden har varit utomordentligt gynnsamt.” Denna bedömning har, hoppas jag, inget gemensamt med platonisk optimism, eftersom den byggs under med en aktieutdelning på 40 franc istället för föregående års 25 franc. Har detta faktum någon betydelse för den ekonomiska kampen inom metallindustrin eller ej? Det kan tyckas att det har det. Men bakom Cuvelette ser vi tyvärr figurerna Vassart och Bricot eller Monmousseau själv, och vi hör dem säga: ”Tro inte på denna kapitalistiska optimist som inte vet att han står upp till öronen i den tredje perioden!” Är det inte uppenbart att om en arbetare skulle göra misstaget att tro på Monmousseau istället för Cuvelette, så måste han dra slutsatsen att han har inte har någon grund att tro på en framgångsrik ekonomisk kamp, för att inte tala om en offensiv?

Monmousseau-skolan – om man kan kalla en institution där folk får lära sig av med att tänka, läsa och skriva för en skola – är rädd för en ekonomisk uppgång. Den franska arbetarklassen har förnyat sin sammansättning minst två gånger under kriget och åren därefter, och har i sina led dragit in ett enormt antal unga, kvinnor och utlandsfödda arbetare och ännu inte på långa vägar införlivat dessa nya element. Det måste sägas rätt ut, att för den franska arbetarklassen skulle en fortsatt utveckling av det industriella uppsvinget utgöra en enastående skola, det skulle låta den samla sina krafter, visa de mest efterblivna delarna vad de har för innebörd och roll i det kapitalistiska samhället och på så sätt höja det allmänna klassmedvetandet till nya nivåer. Två eller tre år, eller till och med ett år, av omfattande och framgångsrika ekonomiska strider skulle ge proletariatet nytt liv. Efter en på rätt sätt utnyttjad ekonomisk uppgång kan en konjunkturedgång ge ordentliga impulser till en verklig radikaliserings av massorna.

Samtidigt får man inte glömma bort att krig och revolutioner under vår tidsperiod inte härrör från konjunkturedgångar utan från motsättningarna mellan å ena sidan produktivkrafternas utveckling och å den andra de borgerliga staternas nationsgränser har drivits till sin yttersta slutsats. Det imperialistiska kriget och oktoberrevolutionen har visat hur djupgående dessa motsättningar är. USA:s nya roll har framhävt dem ännu mer. Ju mer produktivkrafterna är utvecklade i det ena eller andra landet eller grupp av länder desto snabbare kommer ett nytt uppsving inom industrin att ställas inför världsindustrins grundläggande motsättningar och ju kraftigare kommer reaktionen att bli – ekonomiskt och politiskt, på hemmaplan och internationellt. En verklig industriell återhämtning skulle hursomhelst inte vara negativ utan oerhört positiv för den franska kommunismen, och ge upphov till en kraftfull strejkrörelse som en föregångare till en politisk offensiv. Det kommer inte att saknas revolutionära situationer. Men det är mycket sannolikt att det kommer att saknas förmåga att utnyttja dem.

Men är det säkert att det blir en fortsatt konjunkturuppgång för den franska industrin? Det vågar vi inte förutsätta. Alla möjligheter står öppna. Det är hursomhelst inte beroende av oss. Men det som kommer an på oss, och som vi är skyldiga att göra, är att inte blunda för fakta i namn av erbarmliga

utmärkt skiss av att varje kommunist i partiet och fackföreningarna behöver vara ekonomiskt bevandrad. Speciellt oppositionen måste lita till denna sida av frågan: att utveckla ett riktigt revolutionärt perspektiv som har sin grund i en marxistisk analys av fakta och siffror, inte bara gentemot Cachins och Monmousseaus tomma pladder utan också mot en del av de politiska påhitt som dras fram av vissa herrar som av misstag har hamnat i oppositionens led. - Trotskijs anmärkning.

1 **Le Temps** (Tiden) var inofficiellt organ för den franska regeringen på 1930-talet.

scheman, utan se den ekonomiska utvecklingen som den verkligen är och utarbeta den fackliga taktiken på grundval av fakta. Vi talar nu om taktik till skillnad från strategin, som naturligtvis inte avgörs av konjunkturella förändringar utan av de grundläggande utvecklingstendenserna. Taktiken är underordnad strategin men strategin kan bara förverkligas genom taktiken.

För både Komintern och Profintern¹ består taktiken av återkommande svängningar, och strategin är summan av dessa svängningar. Det är därför den proletära förtruppen lider nederlag efter nederlag.

3. Vilka är tecknen på politisk radikalisering?

Men frågan om massornas radikalisering är inte uttömd med en analys av strejkrörelsen. På vilken nivå befinner sig den politiska kampen? Och framförallt, hur stort och inflytelserikt är kommunistpartiet?

Det är anmärkningsvärt att de officiella ledarna när de talar om radikaliseringen så tydligt ignorerar frågan om sitt eget parti. Och ändå är faktum att partiets medlemsantal sedan början av 1925 har fallit år efter år: 1926 65.000, 1927 56.000, 1928 52.000, 1929 35.000. För de första åren använder vi Kominterns sekreterare Pjatsnitskijs officiella siffror, för 1929 Semards siffror.² Oavsett hur man betraktar dessa siffror så är de utan tvivel avsevärt överdrivna, men icke desto mindre visar de klart hur partiet *är på nedgång*: på fem år har medlemsantalet mer än halverats.

Man kan säga att kvalitet är viktigare än kvantitet och att det nu bara är de helt pålitliga kommunisterna som är kvar i partiet. Låt oss anta att så är fallet. Men det är inte den verkliga frågan. En *radikaliserings*process bland massorna kan absolut inte innebära att kadrerna isoleras utan tvärtom att pålitliga och delvis pålitliga medlemmar strömmar in i partiet och att de senare förvandlas till ”pålitliga”. Det enda sättet att förlika en politisk radikalisering av massorna med en stadig nedgång av partiets medlemsantal är att betrakta partiets roll i arbetarklassens liv som det femte hjulet under en vagn. Fakta säger mer än ord. Nedgången var inte bara stadig under åren 1925-27, då strejkvågen ebbade ut, utan också under de senaste två åren, då antalet strejker började öka.

Här kommer den officiella kommunismens ärade Panglossar [betyder ungefär ”allvetare”, efter figuren Doktor Pangloss i Voltaires *Candide* - öa] att avbryta oss och peka på ”bristen på proportion” mellan partiets storlek och dess inflytande. Detta är nu Kominterns vanliga formulering som de listiga uppfunnit åt de godtrogna. Men denna helgonförklarade formulering förklarar ingenting och gör i vissa avseenden bara saker och ting värre. Arbetarrörelsens erfarenheter visar att – om alla andra villkor är lika – ju mer ett revolutionärt parti antar en ”parlamentarisk” karaktär desto mer överträffas dess inflytande av dess storlek. Opportunism är mycket lättare än marxism, ty den grundar sig på massorna i gemen. Det är uppenbart om man gör en jämförelse mellan socialistpartiet och kommunistpartiet.³ Den systematiskt ökande ”bristen på proportion” med en minskning

1 **Profintern** (Den röda fackföreningsinternationalen) organiserades i Moskva i juli 1920 som en kommunistledd medtävlare till den reformistiska Amsterdaminternationalen (Internationella fackföreningsfederationen). 1945 förenades de i Fackliga världsfederationen (WFTU), men när kalla kriget inleddes bröt reformisterna med denna och skapade 1949 Internationella fria fackföreningskonfederationen (ICFTU). 2006 gick denna samman med Arbetarnas världsfederation (WCL) och bildade Internationella fackföreningskonfederationen (ITUC).

2 **Ossip Pjatsnitskij** (1882-1939) var gammal bolsjevik och sekreterare i Komintern mellan 1922 och 1931. Ledde dess organisationsbyrå, som hade till uppgift att kontrollera de olika kommunistiska partiernas dagliga praktiska arbete. **Pierre Semard** (1887-1942) var generalsekreterare i det franska kommunistpartiet 1924-29. Han avrättades av nazisterna under Andra världskriget.

3 Just innan valet 1924 förkunnade EKKI:s byrå i en speciell appell till det franska kommunistpartiet att det franska socialistpartiet var ”icke existerande”. Uppropet härstammade från den tanklösa Lozovskij. I ett brev till byrån protesterade jag förgäves mot denna lättsinniga bedömning, och förklarade att ett reformistiskt parlamentariskt parti kan ha ett mycket omfattande inflytande med en svag organisation och till och med en begränsad press. Detta ansågs

av antalet organiserade kommunister, kan följaktligen bara betyda att det franska kommunistpartiet är på väg att förvandlas från ett revolutionärt till ett parlamentariskt och lokalpatriotiskt parti. De nyligen inträffade "kommunala" skandalerna¹ visade att denna process på senare år verkligen har ägt rum *i viss mån* och att man kan frukta att det kommer att följas av "parlamentariska" skandaler. Ändå är skillnaden mellan kommunistpartiet som det ser ut idag och borgarklassens socialdemokratiska agenter enorm. Panglossarna i ledningen förtalar bara det franska kommunistpartiet när de utbreder sig över en avsevärt bristande proportion mellan dess storlek och dess inflytande. Det är lätt att visa att kommunismens inflytande tyvärr har vuxit mycket lite under de senaste fem åren.

För marxister är det ingen hemlighet att parlaments- och kommunalval förvränger och till och med förfalskar massornas bakomliggande stämningar. Icke desto mindre återspeglar de parlamentariska valen den politiska utvecklingens dynamik. Det är ett av skälen till att marxister deltar i valkampanjerna. Men vad visar valresultaten? I valen 1924 fick kommunistpartiet 875.000 röster, strax under 10% av hela väljarkåren. I valen 1928 fick partiet drygt en miljon röster (1.064.000), vilket utgjorde 11,3% av de avlämnade rösterna. Alltså hade partiets specifika vikt inom väljarkåren ökat med 1,3%. Om denna process skulle fortsätta i samma takt så skulle Chambellands perspektiv på 30 till 40 års "samhällsfred" se alltför – revolutionärt ut.

Socialistpartiet som (enligt Zinovjev och Lozovskij) redan 1924 var "icke existerande", fick 1928 1.700.000 röster, mer än 18% av det totala antalet röster eller mer än 1½ gånger det kommunistiska röstetalet.

Resultatet från kommunalvalen förändrar bilden väldigt lite. I vissa industricentra (Paris, norra delen av landet) vann kommunisterna otvivelaktigt en del röster från socialisterna. I Paris ökade kommunisternas röstetal på fyra år (1925-29) från 18,9% till 21,8%, det vill säga med 3% samtidigt som socialisternas röstetal sjönk från 22,4% till 18,1%, det vill säga med 4%. Dessa fakta är onekligen av symptomatisk betydelse, men hittills har de bara varit av lokal karaktär och de misskrediteras till stor del av den antirevolutionära "lokalpatriotism" som personifieras av Louis Sellier² och andra småborgare som honom. Som ett resultat av dessa personer ledde inte kommunalvalen som ägde rum efter riksdagsvalen till några verkliga förändringar.

Även andra tecken i det politiska livet talar minst sagt mot det förhastade pladdret om massornas så kallade radikaliserings som antas ha ägt rum under de senaste två åren. Så vitt vi vet har inte *l'Humanités* upplaga ökat. Insamlingen av pengar till *l'Humanité* är förvisso glädjande. Men med tanke på de reaktionära angreppen mot tidningen skulle sådana insamlingar ha blivit lyckade även för ett, två eller tre år sedan.

Vi får inte för ett ögonblick glömma att partiet den 1:a augusti³ inte kunde mobilisera varken alla de

vara "pessimism". Resultatet från valen 1925 liksom hela den efterföljande utvecklingen undergrävde naturligtvis snabbt Zinovjevs och Lozovskijs nonchalans. - Trotskijs anmärkning.

I de franska parlamentsvalen 1924 ökade socialistpartiet sitt röstantal och delade därefter makten med det radikala socialistpartiet i en koalition som kallades Vänsterblocket – en föregångare till Folkfronten – och där kommunistpartiet vägrade att delta.

Solomon Lozovskij (1878-1952) var en stalinistisk tjänsteman som ledde den Röda fackföreningsinternationalen. Han fängslades och sköts på Stalins order under en antisemitisk kampanj.

1 De "**kommunala**" skandalerna syftar på uteslutningarna i november 1929 av sex medlemmar i kommunistpartiet som satt i kommunalfullmäktige i Paris. En månad senare bildade de POP (Arbetar- och bondepartiet) med ett centristiskt program. Senare förenade sig POP med andra centristiska element i PUP (Proletära enhetspartiet).

2 **Louis Sellier** (1885-1978) blev generalsekreterare för det franska kommunistpartiet 1923 och var en av de 6 kommunalfullmäktigeledamöter som blev uteslutna 1929.

3 **1:a augusti** var det datum som Komintern hade utsett till en internationell "röd dag", då kommunistpartier över hela världen blev beordrade att kämpa mot det imperialistiska kriget och för försvar av Sovjetunionen, i linje med ett beslut från den sjätte världskongressen. Den ultravänsteristiska retorik som åtföljde uppmaningen till demonstratio-

arbetare som hade röstat på det eller ens alla sina fackligt anslutna arbetare. Enligt *l'Humanités* troligen överdrivna rapporter deltog omkring 50.000 arbetare i demonstrationerna 1:a augusti, det vill säga mindre än hälften av de fackanslutna arbetarna. På landsbygden var situationen oändligt mycket sämre. Det visar för övrigt att politbyråns ”ledande roll” bland folk i CGTU-apparaten inte garanterar partiet någon ledande roll bland de fackanslutna arbetarna. Men dessa utgör bara en mycket liten del av klassen. Om det revolutionära upproret är ett så obestridligt faktum, vad är det för en partiledning som vid detta kritiska ögonblick i den kinesisk-sovjetiska konflikten inte kunde mobilisera en anti-imperialistisk demonstration med ens en fjärdedel – snarare en tiondel – av landets väljarkår? Ingen kräver det omöjliga av partiledningen. Det går inte att manipulera en klass. Men det som gjorde demonstrationerna 1:a augusti till ett misslyckande var den enorma ”bristen på proportioner” mellan ledningens segerrop och massornas verkliga svar.

Vad gäller fackföreningarna så följde de – att döma av de officiella siffrorna – ett år senare med i partiets nedgång. 1926 uppgick CGTU till 475.000 medlemmar, 1927 452.000, 1928 375.000. Att fackföreningarna förlorade 100.000 medlemmar samtidigt som strejkkampen i landet utvidgades är ett ovedersägligt bevis på att CGTU inte återspeglar de grundläggande processer som äger rum i massornas ekonomiska strider. I egenskap av en större återspeglare av partiet, så drabbas den bara av nedgången senare, med en liten fördröjning.

De här återgivna data bekräftar dubbelt de preliminära slutsatser som vi drog utifrån vår analys av strejkrörelsen. Låt oss sammanfatta. Åren 1919-20 kulminerade den proletära kampen i Frankrike. Efter det inleddes en ebbperiod, som långsamt började förändras på det ekonomiska området. Men på det politiska området fortsätter ebbperioden eller stagnationen, åtminstone bland majoriteten av arbetarna. Otvivelaktigt har vissa delar av proletariatet återupptagit den ekonomiska kampen. Men även denna process är bara i sitt första skede. Det är i första hand den *lätta* industrin som dras in i kampen, med en uppenbar övervikt av *oorganiserade* arbetare över de organiserade, inklusive ett stort antal utlandsfödda arbetare.

Impulsen till strejkvågen kom från den ekonomiska konjunkturuppgången, med en samtidig ökning av levnadsomkostnaderna. Under sina första skeden åtföljs vanligtvis inte den ökade ekonomiska kampen av ett revolutionärt uppsving. Det är inte synligt nu heller. Tvärtom kan den ekonomiska kampen under en tid till och med minska arbetarklassens politiska intresse, åtminstone bland vissa av dess delar.

Om vi också tar hänsyn till det faktum att den franska industrin har befunnit sig i uppgång under två år nu, att det inte är tal om någon arbetslöshet inom industrins grundläggande branscher, och att det i vissa branscher till och med är akut brist på arbetare, då är det inte svårt att dra slutsatsen att den nuvarande strejkvågen är ytterst blygsam under dessa exceptionellt gynnsamma villkor för facklig kamp. De viktigaste tecknen på dess blygsamma karaktär är lugnet bland massorna som härrör från den föregående perioden och den långsamma industriuppgången.

Vilka är de omedelbara perspektiven?

Oavsett hur fort de konjunkturrella förändringarna äger rum så går det bara att göra en ungefärlig bedömning av förändringarna i cykelns faser. Det gällde också för kapitalismen före kriget. Men under den nuvarande epoken har det blivit mångdubbelt svårare att förutsäga konjunkturerna. Sedan upplösningen under kriget har inte världsmarknaden uppnått någon enhetlig konjunktur, även om den nu har närmat sig det avsevärt jämfört med de första fem åren efter kriget. Det är därför man

ner fick 1:a augusti att låta som inledningen till ett inbördeskrig, i synnerhet i Berlin och Paris men i själva verket ägde det bara rum små, utspridda och ineffektiva demonstrationer. ”Röda dagar” fortsatte att vara ett kännetecken för Komintern under större delen av den ”tredje perioden”, även om de 1930 bytte namn till ”kampdagar”.

måste vara ytterst försiktig med att försöka att på förhand avgöra svängningarna i världskonjunkturen.

För närvarande verkar följande grundläggande varianter sannolika:

1. Krisen på New York-börsen visar sig vara föregångare till en handels- och industriell kris i USA som under de allra närmaste månaderna blir ytterst djup. USA:s kapitalism tvingas göra en avgörande sväng mot de utländska marknaderna. Det inleder en period av våldsam konkurrens. Inför detta ohämmade angrepp slår de europeiska varorna till reträtt. Europa drabbas av krisen senare än USA men som ett resultat av det blir den europeiska krisen utomordentlig allvarlig.
2. Börskraschen ger inte omedelbart upphov till en handels- och industriell kris utan leder bara till en tillfällig depression. Slaget mot börsspekulationen leder till ett bättre inbördes förhållande mellan pappersvärdena och den handels-industriella verkligheten och mellan denna och marknadens verkliga köpkraft. Efter depressionen och en period av justeringar vänder handeln och industrins konjunktur uppåt igen, om än inte lika kraftigt som under den tidigare perioden. Denna variant är inte utesluten. Den amerikanska kapitalismen har betydande resurser, där regeringens budget (order, understöd, etc) inte innehar sista plats.
3. Bortdragandet av pengar från de amerikanska spekulatioerna ger upphov till aktivitet inom handeln och industrin. Ödet för dessa kommer i sin tur att vara lika beroende av rent europeiska faktorer som världsomfattande faktorer. Även i händelse av en svår ekonomisk kris i USA kan uppgången upprätthållas i Europa under en tid, ty det är otänkbart att den amerikanska kapitalismen på några få månader åter kommer att kunna hävda sig och inleda ett avgörande angrepp mot världsmarknaden.
4. Slutligen kan den faktiska utvecklingen bli någonting mellan de ovan skisserade varianterna i en vacklande kurva med små svängningar upp och ner.

Ända sedan kapitalismen uppstod har arbetarklassens utveckling, i synnerhet som den uttrycks i strejkrörelser, varit nära knuten till konjunkturcykelns utveckling. Men det får inte förstås på ett mekaniskt sätt. Under vissa förhållanden som går utöver handels- och industricykeln (kraftiga förändringar inom världsekonomin eller politiken, samhällskriser, krig, revolutioner) kan en strejk-våg ge uttryck för arbetarklassens grundläggande historiskt revolutionära uppgifter, och inte de omedelbara krav som den givna konjunkturen framkallar. Sålunda var exempelvis strejkerna i Frankrike efter kriget inte av konjunkturrell karaktär utan de uttryckte hela det kapitalistiska samhällets djupgående kris. Om vi använder denna måttstock så inser vi att strejkrörelsen i Frankrike idag i huvudsak har en *konjunkturrell* karaktär. Dess förlopp och tempo kommer i den mest omedelbara meningen att bero på marknadens fortsatta svängningar, varierande konjunkturrella perioder och deras omfattning och intensitet. Den aktuella periodens instabilitet gör att det är ännu mer otillåtet att utropa den "tredje perioden" utan att ta hänsyn till den verkliga ekonomiska händelseutvecklingen.

Det finns inget behov av att förklara att även om det skulle bli en gynnsam konjunktur i USA och en uppgång för handeln och industrin i Europa, så är det helt oundvikligt med en ny kris. När en kris verkligen utvecklas så finns det ingen tvekan om att de nuvarande ledarna kommer att förkunna att deras "prognos" var berättigad, att kapitalismen inte stabiliserades och att klasskampen antog en hårdare form. Det är klart att en sådan "prognos" inte kostar mycket. Den som varje dag förutsäger en solförmörkelse kommer till sist att få se hur hans förutsägelse slår in. Men det är inte troligt att vi kommer att betrakta en sådan profet som en verklig astronom. Kommunismens uppgift är inte att förutsäga kriser, revolutioner och krig varje dag, utan att förbereda sig för krig och revolutioner

genom att nyktert bedöma de omständigheter och förhållanden som uppstår *mellan* krig och revolutioner. Vi måste förutse att det är oundvikligt med en kris efter en uppgång. Vi måste varna massorna för den kommande krisen. Men massorna kommer att vara bättre förberedda för krisen ju mer de med hjälp av ett korrekt ledarskap utnyttjar uppgångsperioden. Under det nyligen genomförda mötet med CGTU:s nationella kommitté så uttrycktes mycket sunda idéer. Claveri och Dorelle klagade till exempel över att den förra CGTU-kongressen (september 1929) undvek frågan om massornas ekonomiska krav. Men talarna stannade aldrig till för att fundera hur det kunde komma sig att en fackföreningskongress förbisåg det som borde vara dess främsta och viktigaste uppgift. I linje med den så kallade ”självkritiken” fördömde huvudtalarna denna gång CGTU:s ledning mycket grundligare än oppositionen någonsin gjorde.

Men i namn av den ”tredje perioden” ökade Dorelle själv förvirringen en hel del gällande strejker-*nas politiska* karaktär. Dorelle krävde att de revolutionära kommunistiska fackföreningsmedlemmarna – det finns för närvarande inga andra revolutionära fackföreningsmedlemmar – under varje strejk skulle visa på hur enstaka exempel på utsugning hänger ihop med den nuvarande regimen i sin helhet, och följaktligen hur arbetarnas omedelbara krav hänger ihop med den proletära revolutionen. Det är ABC för marxister. Men det avgör inte i sig själv strejkens natur. En politisk strejk är inte en strejk där kommunister genomför politisk agitation, utan en strejk där arbetare från alla yrkesgrupper och fabriker kämpar för bestämda politiska mål. Revolutionär agitation på grundval av en strejk är en uppgift som utförs under alla omständigheter. Men att arbetarna deltar i politiska, det vill säga revolutionära, strejker är en av kampens mest avancerade former och det äger bara rum under alldeles särskilda omständigheter som varken partiet eller fackföreningarna kan frammana på ett konstgjort sätt i enlighet med sina egna önskemål. Att likställa ekonomiska strejker med politiska strejker leder bara till förvirring som hindrar de fackliga ledarna att närma sig ekonomiska strejker på rätt sätt, att organisera dem och utarbeta ett praktiskt program av arbetarkrav.

Den oundvikliga omsvängning av uppgången som krisen framkallar kommer att förändra uppgifterna och ställa de ekonomiska striderna i bakgrunden. Vi har redan sagt att inledningen av krisen med största sannolikhet kommer att bli en impuls till politisk aktivitet bland massorna. Hur stark denna impuls blir kommer att bero på två faktorer: hur långvarig och omfattande uppgången är och hur djup krisen som följer den blir. Ju mer plötslig och avgörande förändringen blir, desto mer explosiva kommer massornas handlingar att bli. Det är bara naturligt. På grund av tröghet blir strejkerna i allmänhet allra mest omfattande när den ekonomiska uppgången håller på att ta slut. Det är som om arbetarna mitt under stridens hetta stöter på en tjock vägg. Då kan ekonomiska strejker bara uppnå mycket lite. Med en depression på väg utnyttjar kapitalisterna med lätthet lockouten. Då börjar arbetarnas fördjupade klassmedvetande söka efter andra uttryckssätt. Men vilka? Det beror inte bara på de aktuella omständigheterna utan på hela situationen i landet.

Vi har ingen grund för att på förhand förkunna att nästa konjunkturrella kris kommer att leda till en omedelbar revolutionär situation i Frankrike. Med tanke på att ett antal omständigheter som går utöver den konjunkturrella krisen sammanfaller så är detta fullt möjligt. Men för närvarande går det bara att göra teoretiska gissningar. Att *idag* föra fram parollen om en politisk generalstrejk på grundval av en framtida kris som kommer att knuffa in massorna på vägen mot revolutionär kamp är som att försöka lindra dagens hunger med morgondagens middag. När Molotov¹ vid det tionde plenarmötet sa att generalstrejken praktiskt taget hade ställts på dagordningen i Frankrike, så visade han bara en gång för mycket att han varken känner till Frankrike, ordningen eller dagen. Anarkis-

1 **Vjatjeslav M Molotov** (1890-1986) var en gammal bolsjevik som 1920 valdes in i kommunistpartiets centralkommitté och inom kort blev varm anhängare till Stalin. Han satt med i EKKI 1928-34, var ordförande för folkkommisariernas råd 1930-41 och utrikesminister 1939-49 och 1953-56. Han avlägsnades ur ledningen 1957 därför att han gick mot Chrusjtjovs ”avstalinisering”.

terna och syndikalisterna äventyrar själva tanken på en generalstrejk i Frankrike. Den officiella kommunismen slår följe med dem och försöker ersätta systematiskt revolutionärt arbete med äventyrspolitiska språng.

Innan massornas politiska aktivitet antar en mer bestämd form kan den under kortare eller längre perioder uttryckas i flitigare närvaro på möten, mer utbredd spridning av kommunistisk litteratur, mer röster i val, ökat medlemskap i partiet. Kan ledningen redan på förhand anta en linje som grundas på ett stormigt utvecklingstempo, vad som än må hända? Nej. Den måste vara beredd på ett eller annat tempo. Bara på så sätt kan partiet utan att ändra sin revolutionära inriktning marschera i takt med klassen.

Som svar på dessa överväganden kan jag redan höra en mild röst, som gnisslande plåt, som å ena sidan anklagar mig för ”ekonomism”¹ och å den andra för kapitalistisk optimism, och givetvis också någon sorts socialdemokratisk avvikelse. För Molotov och company hamnar allt som de inte kan förstå – det vill säga en hel del – under rubriken socialdemokratiska avvikelser, precis som primitiva människor förklarar 99% av universum med onda andars verksamhet. I fotspåren på Molotov kommer Semard och Monmousseau att lära oss att frågan inte är uttömd på grund av konjunktursvängningar, att det finns många andra faktorer, exempelvis industrirationiseringar och det annalkande kriget. Ju mer dessa personer inte kan förklara en enda faktor desto mer talar de om ”många” faktorer. Ja, kommer vi att svara dem, ett krig skulle kullkasta hela perspektivet och så att säga öppna en ny tideräkning. Men för det första vet vi idag inte när eller genom vilka dörrar kriget kommer att komma. Och för det andra: för att kunna möta kriget med öppna ögon måste vi noggrant analysera alla kurvor på vägen som leder till det. Kriget faller inte från himlen. Frågan om krig och när det kommer är nära knuten till frågan om världsmarknaden.

4. Inriktningens konst

Konsten att vara ett revolutionärt ledarskap handlar först och främst om att ha en korrekt politisk inriktning. Kommunismen förbereder alltid den politiska förtruppen och genom den arbetarklassen i sin helhet för att gripa makten revolutionärt. Men den gör det på olika sätt inom olika delar av arbetarrörelsen och under olika tidsperioder.

En av inriktningens viktigaste delar är att avgöra massornas sinnesstämning, deras aktivitet och beredskap att kämpa. Men massornas stämning är inte bestämd på förhand. Den förändras under inverkan av vissa masspsykologiska lagar som sätts i rörelse av objektiva sociala förhållanden. Inom vissa gränser kan klassens politiska tillstånd fastställas kvantitativt – pressupplaga, närvaro vid möten, val, demonstrationer, strejker, etc, etc. För att förstå processens dynamik måste man avgöra i vilken riktning och varför arbetarklassens humör förändras. Genom att slå ihop subjektiva och objektiva data går det att slå fast en hypotes om vilka perspektiv rörelsen har, det vill säga en vetenskapligt grundad förutsägelse utan vilken det allmänt sett inte går att tänka sig någon verkligt revolutionär kamp. Men inom politiken har inte en förutsägelse karaktären av en perfekt planritning. Det är en arbetshypotes. Medan man leder kampen i en eller annan riktning måste man noggrant följa förändringarna av rörelsens objektiva och subjektiva delar, för att när det är lämpligt göra motsvarande korrigeringar av taktiken. Även om kampens verkliga utveckling aldrig fullständigt motsvarar prognosen så befriar det oss inte från plikten att göra politiska förutsägelser. Men man får aldrig berusas av färdiga scheman utan måste ständigt följa den historiska processens förlopp och rätta sig efter vad det visar.

1 **Ekonomism**, en väldigt inflytelserik riktning inom den ryska radikala rörelsen i början av 1900-talet. Den försvann som särskild strömning efter att 1903 ha brutit med det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Den ansåg att arbetarklassens kamp i första hand var ekonomisk och utvecklades spontant kring ”basala” frågor.

I sin egenskap av mellanliggande tendens som lever på andras teorier är den centrism som nu styr Komintern till själva sin natur oförmögen att göra historiska prognoser. I sovjetrepubliken blev centrismen dominerande under förhållanden av reaktion mot Oktober, när revolutionen var på tillbakagång, när empirismen och eklekticismen tillät den simma med strömmen. Och eftersom den redan hade förkunnat att utvecklingen automatiskt ledde till socialism i ett land, så räckte det för att befria centrismen från behovet av en internationell inriktning.¹

Men kommunistpartierna i de kapitalistiska länderna måste fortfarande kämpa om makten eller måste förbereda sig för denna kamp och kan inte leva utan prognoser. För dem är en korrekt, daglig inriktning en fråga om liv eller död. Men de kan inte lära sig denna ytterst viktiga konst därför att de tvingas skutta runt i den stalinistiska byråkratins ledband. Under en tid kan den byråkratiska centrismen leva på det som den proletära makten redan har erövrat, men den är fullkomligt oförmögen att förbereda de unga partierna inför erövrandet av makten. Detta är den viktigaste och mest överväldigande motsättningen i Komintern idag.

Det centriska ledarskapets historia är en historia av ödesdiga misstag i fråga om inriktning. Efter att epigonerna² hade missat den revolutionära situationen i Tyskland 1923, som på ett djupgående sätt förändrade hela situationen i Europa, genomgick Komintern tre stadier av ödesdiga misstag.

Åren 1924-25 var en period av ultravänsteristiska misstag: ledarskapet såg en revolutionär situation framför sig när den redan var förbi. Under denna period kallade de marxist-leninisterna för ”höger” och ”likvidatorer”.

Åren 1925-27 var en period av öppen opportunist, som sammanföll med ett våldsamt uppsving för arbetarrörelsen i Storbritannien och revolutionen i Kina. Under denna period kallade de oss inget annat än ”ultravänsterister”

1928 förkunnas så slutligen den ”tredje perioden”, som upprepar Zinovjevs misstag från 1924-25 på ett högre historiskt plan. Den ”tredje perioden” är fortfarande inte avslutad. Tvärtom fortsätter den att grassera och förstör organisationer och människor.

Det är ingen slump att ledningen under alla dessa tre perioder kännetecknas av en ständig nedförbacke. Under den första perioden: Zinovjev, Bucharin, Stalin. Under den andra perioden: Stalin. Bucharin. Under den tredje perioden: Stalin och – Molotov. Det finns ett mönster i detta.

Låt oss titta närmare på ledarskapet och teorin om den ”tredje perioden”.

Molotov ”träder in med båda fötterna”

EKKI:s möte ett år efter den sjätte kongressen kunde inte bara upprepa vad den sjätte kongressen redan hade sagt, utan måste försöka med en högre ton. Strax innan plenarmötet skrev det sovjetiska kommunistpartiets teoretiska organ:

I hela den kapitalistiska världen växer strejkvågen. Denna våg syns både i de utvecklade imperialistiska länderna och i de underutvecklade kolonierna vid tidpunkter och på ställen som länkas samman med element av envis revolutionär kamp och inbördeskrig. De oorganiserade massorna dras in i och deltar aktivt i kampen... Det växande missnöjet och vänstersvängen bland

-
- 1 **Socialism i ett land** var den teori som Stalin presenterade första gången 1924, och enligt vilken det gick att uppnå ett socialistiskt samhälle inom gränsen för ett enda land. När den senare införlivades i Kominterns program och taktik blev den en ideologisk täckmantel för att överge den revolutionära internationalismen och utnyttjades för att omvandla världens kommunistpartier till brickor i Kremles utrikespolitik. Trotskijs [Tredje internationalen efter Lenin](#) på marxistarkiv.se innehåller en uttömmande kritik av denna teori.
 - 2 **Epigoner**, lärjungar som förvränger sina lärares teorier, var Trotskijs ironiska benämning på stalinisterna som påstod sig vara leninister

massorna innefattar också miljoners lantbruksarbetare och förtryckta bönder. (*Bolsjevik* nr 12, juni 1929, s 9.)

Bilden lämnar inget utrymme för tvivel. Om strejkvågen faktiskt äger rum över hela världen och till och med drar in "miljoners lantbruksarbetare och förtryckta bönder" och länkas samman med "revolutionär kamp och inbördeskrig" då har vi helt klart en revolutionär situation och öppen kamp står på dagordningen. Vi skulle gå med på att inte gräla om man ska kalla sådana situationer den "tredje perioden" eller låta den vara utan nummer.

Som bekant var det maestro Molotov som höll i stämgauffeln vid det tionde plenarmötet. I sitt programtal till Kominterns ledare sa Molotov: "Man måste vara en trög opportunist [!], en eländig liberal [!] om man med tanke på fakta rörande den proletära världsrörelsen inte inser att vi med båda fötter har trätt in i ett rike av *fantastiska revolutionära händelser* av internationell betydelse." (*Pravda*, nr 177.) "Med båda fötter" - vilken argumentationsförmåga!

I harmoni med Molotovs stämgauffel skrev *Bolsjevik* i augusti 1929:

På grundval av en analys av arbetarklassens kamp i de viktigaste kapitalistiska länderna slog det tionde plenarmötet fast att det utvecklas och fördjupas en process där massorna går åt vänster och radikaliseras, och att den för närvarande växer över i *inledningen av ett revolutionärt uppsving* (åtminstone i länder som Tyskland, Frankrike och Polen). (Nr 15, s 4.)

Det kan inte finnas något tvivel. Om än inte med huvudet så hade Molotov i alla fall med sina fötter bestämt slagit fast periodens revolutionära karaktär. Eftersom ingen vill bli kallad "trög opportunist" eller "eländig liberal" verkade Molotovs argument vara skyddade mot all kritik vid plenarmötet. Utan att, med skäl som vi måste medge är helt giltiga, belasta sig med en ekonomisk eller politisk analys, inskränkte sig Molotov till en kort uppräkningslista av strejker i olika länder (Ruhr, Lodz, norra Frankrike, Bombay, etc) som enda bevis för det faktum att vi "har trätt in i ett rike av fantastiska revolutionära händelser av internationell betydelse." Det är så historiska perioder skapas!

Det återstod bara för centralkommittén och de nationella sektionernas tidningar att se till att deras fötter, om möjligt innan deras huvuden, så snabbt som möjligt skulle fördjupa sig i dessa "fantastiska revolutionära händelser". Men är det inte en märklig omständighet att den revolutionära situationen uppstår samtidigt i hela världen, i de utvecklade länderna och kolonierna, och under denna period kringgår "lagen om den ojämna utvecklingen",¹ det vill säga den enda historiska lag som Stalin känner till, åtminstone till namnet? Det kan i själva verket inte vara tal om en sådan samtidighet. Som vi ser ersätter man en analys av förhållandena i världen med en sammanfattning av enskilda konflikter i olika länder och under olika villkor. Av länderna i Europa har kanske bara Österrike under det senaste året gått igenom en kris som, i närvaro av ett inflytelserikt kommunistiskt parti, kanske hade kunnat anta en omedelbart revolutionär utveckling. Men man nämner inte ens Österrike. Istället är det Frankrike, Tyskland och Polen som är "de länder som [enligt Molotov] befinner sig i frontlinjen på det revolutionära uppsvinget". Vi har redan analyserat strejkvågen i Frankrike för att avgöra dess plats i arbetarklassens och landets utveckling. Vi hoppas inom kort i detalj kunna analysera de grundläggande tecken som kännetecknar den tyska arbetarklassens kamp. Men de slutsatser som vi drog gällande Frankrike, som det tionde plenarmötet har med bland

1 **Lagen om den ojämna utvecklingen** såsom den tillämpas på den historiska processen handlar om att produktivkrafterna, klasserna, samhällsinstitutionerna etc har olika utvecklingstakt och -grad i olika länder. Dess följsats, lagen om den sammansatta utvecklingen, täcker de speciella kombinerade samhällsformationer där lägre utvecklingsstadiet sammansmälter med högre. Marx begagnade sig av dessa lagar och Trotskij använde dem uttryckligen för att formulera sin teori om den permanenta revolutionen och för att förklara drivkrafterna bakom oktoberrevolutionen. När Trotskij såg att Stalin kände till lagen så betonade han inte bara att lagen var allmänt känd utan också att Stalin hade försökt använda den för att rättfärdiga sin "teori" om socialism i ett land.

åtminstone de tre mest revolutionära länderna i Europa, visar att Molotovs analys består av tre delar: teoretisk okunnighet, politisk oansvarighet och byråkratisk äventyrlighet. Dessa tre delar är inte exempel på den ”tredje perioden” utan på den centriska byråkratin – under alla perioder.

Ekonomiska strejker och kriser

”Vad är grunden till det revolutionära uppsvinget?” Molotov försöker göra en analys och lägger genast fram frukten av sitt mogna övervägande: ”Grunden till uppsvinget kan bara vara kapitalismens ökande allmänna kris och det kapitalistiska systemets allt hårdare grundläggande motsättningar.”

Den som inte håller med är en ”eländig liberal”. Men var står det skrivet att grunden till ekonomiska strejker ”bara kan vara” en kris? Istället för att analysera de verkliga ekonomiska förhållandena och ställa dem i relation till den nuvarande strejkrörelsen så gör Molotov tvärtom. Efter att ha räknat upp ett halvt dussin strejker kommer han till slutsatsen att den kapitalistiska krisen ”ökar” och – landar bland molnen.

Som vi känner till berodde uppsvinget för strejkrörelsen i ett antal länder på de två senaste årens förbättrade ekonomiska konjunktur. Framförallt ägde det rum i Frankrike. Förvisso har industrins uppgång, som ingalunda är allmän över hela Europa, hittills varit begränsad även i Frankrike, och framtiden för den är långtifrån säker. Men en liten konjunktursvängning åt ett eller annat håll äger inte rum utan att inverka på proletariats liv. Om arbetare avskedas varje dag så har de arbetare som blir kvar inte samma moral som när arbetare anställs, även i litet antal. Konjunkturen har ett lika stort inflytande på de härskande klasserna. En period av industriell återhämtning väcker alltid arbetarnas förväntningar på en ännu större uppgång i framtiden, och då är kapitalisterna benägna att minska de internationella motsättningarna just för att garantera framväxten av en gynnsam konjunktur. Och det är ”andan från Locarno och Genève”.¹

Tidigare har vi sett belysande exempel på sambandet mellan konjunkturrella och grundläggande faktorer.

Mellan 1896 och 1913 ägde det med få undantag rum en kraftig industriell expansion. 1913 övergick den i en depression, som för välunderrättade personer uppenbarligen var inledningen på den långdragna krisen. Hotet om en vändning i konjunkturen efter en period av aldrig tidigare skådad uppgång orsakade ytterst nervösa stämningar inom de härskande klasserna och var en direkt impuls till kriget. Givetvis växte det imperialistiska kriget fram ur kapitalismens grundläggande motsättningar. Denna generalisering känner till och med Molotov till. Men på vägen mot kriget fanns en rad stadier då motsättningarna antingen skärptes eller lindrades. Samma sak gäller arbetarnas klasskamp.

Under förkrigsperioden utvecklades de grundläggande och konjunkturrella processerna på ett mycket jämnare sätt än under den nuvarande perioden av plötsliga förändringar och skarpa nedgångar, då jämförelsevis små förändringar i ekonomin leder till enorma språng i politiken. Men av detta följer inte att man kan blunda för den verkliga utvecklingen och var eviga dag upprepa tre besvärjelser: ”motsättningarna skärps”, ”arbetarmassorna går åt vänster”, ”kriget är överhängande”. Om vår strategiska linje *när det kommer till kritan* bestäms av att motsättningarna oundvikligen måste skärpas och massorna måste radikaliseras på ett revolutionärt sätt, så måste vår taktik – som ska

1 ”Andan från Locarno och Genève” (minskade internationella motsättningar) syftar på Locarnopakten, en rad överenskommelser och medlingsfördrag som 1925 skrevs under av Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Italien, Belgien, Tjeckoslovakien och Polen, och vilka ”garanterade” fortsatt fred och de existerande gränserna, och på Genève som var säte för Nationernas förbund och dess många nedrustningskonferenser.

tjäna denna strategi – utgå från en realistisk bedömning av varje period, varje skede, varje ögonblick, som kan kännetecknas av en tillfällig lindring av motsättningarna, en högerutveckling bland massorna, en förändring av styrkeförhållandena till borgarklassens fördel, etc. Om massorna oavbrutet skulle gå åt vänster då skulle vilken idiot som helst kunna leda dem. Lyckligtvis, eller kanske tyvärr, är saker och ting mer komplicerade, i synnerhet under de nuvarande föränderliga, svängande, ”lynniga” förhållanden.

Den så kallade allmänna linjen är bara en fras om vi inte sätter den i samband med varje förändring av de nationella och internationella förhållandena. Hur agerar Kominterns ledning? Istället för att bedöma de konkreta förhållandena blir de vid varje nytt skede slagna i huvudet och tröstar sedan massorna för sitt efterföljande nederlag genom att byta ut eller till och med utesluta de som tjänstgjorde i de nationella partiernas centralkommittéer. Vi råder starkt Cachin, Monmousseau, Thälmann och Remmele¹ och de andra att förbereda sig för rollen som syndabock för den tredje periodens teori och praktik. Det kommer att ske när Stalin måste rätta till Molotov – givetvis i efterhand.

Sovjetunionens framsteg och den ”tredje perioden”

Molotov anser att den ekonomiska krisen, som han upptäckte genom härledning, var den första orsaken till de senaste två årens ”revolutionära uppsving”. Den andra orsaken ser han i Sovjetunionens framsteg, och han anklagar till och med EKKI:s plenarmöte för att inte tillräckligt ha uppskattat de radikala resultaten av femårsplanen. Det krävs inga bevis för att sovjetrepublikens ekonomiska framgångar är av oerhörd betydelse för världens arbetarklass. Men av detta följer inte alls att femårsplanen på förhand kan orsaka ett revolutionärt uppsving i Europa och hela världen. Arbetarmassorna lever inte av femårsplanens tilltänkta siffror. Men även om vi bortser från femårsplanen och tar siffrorna från de faktiska industriella framgångarna, så kan vi ändå inte hitta orsaken till de franska varvsarbetarnas eller de indiska textilarbetarnas strejker i dem. Miljontals arbetare går ut i kamp på grund av sina omedelbara livsvillkor. Dessutom får den stora majoriteten av arbetarna bara höra om den sovjetiska ekonomins framgångar eller misslyckanden genom lögnaktiga artiklar i den borgerliga och socialdemokratiska pressen. För att imponera på stora grupper arbetare över hela världen behövs slutligen och allra viktigast inte abstrakta statistiska siffror utan en verklig och betydande förbättring av arbetarnas förhållanden i Sovjetunionen. Man kan vara övertygad om att en allvarlig livsmedelsbrist i Moskva och Leningrad inte kan inspirera tiotals miljoner arbetare i den kapitalistiska världen med revolutionär entusiasm. Tyvärr är det ett faktum att bara omkring 100 arbetare kom för att höra den triumferande rapporten från den senaste franska delegation som återvände från Sovjetunionen. Etthundra arbetare – från hela Paris! Det är en hotfull varning, men de skrytsamma byråkraterna anser det inte ens nödvändigt att fundera över det.

Parollen om generalstrejk

Efter att med stort välbehag ha tagit upp de ”fantastiska revolutionära händelserna”, så återvänder Molotov fem minuter senare till dessa strejker med en oväntad kommentar: ”Men mobiliseringarna mot kapitalet och reformismen som tjänar det är fortfarande av isolerad och tillfällig karaktär.”

Man skulle tro att isolerade och tillfälliga strejker äger rum av helt olika skäl i olika länder. Men eftersom de i allmänhet uppstår ur världsmarknadens konjunkturuppgång så är de – just på grund av att de är isolerade och tillfälliga – ännu inte ”fantastiska revolutionära händelser”. Men Molotov vill

1 **Herman Remmele** (1880-1937) var en av det tyska kommunistpartiets stalinistiska ledare och försvarade okritiskt Kremles politik som ledde till Hitlers seger 1933. Han flydde till Sovjetunionen, där han avrättades av GPU under utrensningarna av utländska kommunister.

förena de isolerade strejkerna, en lovvärd uppgift. Men än så länge är det en uppgift och inte ett fullbordat faktum. Att förena isolerade strejker – undervisar Molotov – är bara möjligt med hjälp av politiska masstrejker. Ja, *under de nödvändiga omständigheterna*, kan arbetarklassen förenas i revolutionära masstrejker. Enligt Molotov är masstrejken alltså ”den nya, grundläggande och mest karakteristiska fråga som för närvarande står i centrum för de kommunistiska partierna. Och det innebär” - fortsätter vår strateg - ”att vi har närmat oss [nu bara ’närmat oss’!] nya och högre former av klasskamp.” Och för att definitivt slå fast det tionde plenarmötets religion om den tredje perioden tillägger Molotov: ”Vi kunde inte ha fört fram parollen om en politisk masstrejk om vi inte hade befunnit oss i en uppgångsperiod.” Hans logik är i sanning exempellös! Först trädde han med båda fötter in i de mest fantastiska revolutionära händelser. Senare ser det ut som om det teoretiska huvudet bara stod inför uppgiften att genomföra en generalstrejk – eller snarare inte generalstrejken i sig utan bara parollen. Och med hjälp av en omvänd metod drar man från detta slutsatsen att vi ”har närmat oss de högsta formerna av klasskamp”. Ty, förstår ni väl, om vi inte hade närmat oss dem, hur skulle då Molotov annars kunna föra fram parollen om generalstrejk? Hela denna konstruktion bygger på den nyblivna strategens hedersord. Och de mäktiga partirepresentanterna lyssnade respektfullt på denna självsäkra träskalle och svarade under uppropet: ”Ska ske!”

Hursomhelst får vi höra att alla länder, från Storbritannien till Kina – med Frankrike, Tyskland och Polen i första ledet – nu är redo för parollen om generalstrejk. Vi blir slutgiltigt övertygade om att det inte finns kvar ett spår av den olycksaliga lagen om ojämn utveckling. Vi kanske skulle kunna förlika oss med det om de bara kunde berätta för oss vilka de politiska målen är för den paroll om generalstrejk som förs fram i alla länder. Man bör åtminstone nämna att arbetarna inte är benägna att ta till generalstrejker bara för generalstrejkens skull. Anarko-syndikalismen bröt nacken genom att inte förstå detta. Ibland kan en generalstrejk ha karaktären av en protestdemonstration. En sådan strejk kan uppstå när någon uppenbar, ibland oväntad, händelse sätter massornas fantasi i rörelse och gör det nödvändigt med ett enhälligt motstånd. Men en *proteststrejk* är ännu inte en *revolutionär politisk strejk* i ordets verkliga betydelse: det är bara en generalrepetition för den. Vad gäller den revolutionära politiska strejken i ordets verkliga mening så utgör den så att säga den sista akten i proletariats kamp om makten. Genom att förlama den kapitalistiska statens normala funktioner ställer generalstrejken frågan: *Vem bestämmer i huset?* Denna fråga kan bara avgöras med hjälp av väpnade krafter. Det är därför en revolutionär strejk som inte leder till ett väpnat uppror till sist slutar med nederlag för proletariats. Om Molotovs ord rörande revolutionära politiska strejker och ”högre former av kamp” överhuvudtaget har någon mening så är det att den revolutionära situationen samtidigt, eller nästan samtidigt, har mognat och ställer kommunistpartierna i väst, öst, norr och söder inför generalstrejken som ett omedelbart förspel till det väpnade upproret.

Det räcker att redogöra för Molotovs strategi för den ”tredje perioden” för att visa hur absurd den är.

”Erövra gatorna”

Jämte generalstrejken ställer man sig uppgiften att ”erövra gatorna”. Det är – åtminstone i ord – inte frågan om att försvara en av de ”demokratiska” rättigheter som borgarklassen och socialdemokratin trampar på, utan om att försvara proletariats ”rätt” till barrikader. Just på detta sätt har ”erövrandet av gatorna” tolkats i ett stort antal artiklar i den officiella kommunistiska pressen omedelbart efter julimötet. Det är inte upp till oss att förneka proletariats rätten att ”erövra gatorna” med hjälp av barrikader. Men det är nödvändigt att klart inse vad det betyder. Framförallt måste man förstå att arbetarklassen inte kliver upp på barrikaderna för barrikadernas egen skull, lika lite som den deltar i strejker för strejkernas egen skull. Det krävs omedelbara politiska mål som svetsar samman miljoner och ger förtruppen ett beslutsamt stöd. Det är så revolutionärer ställer frågan. Opportunister som går

bärsärkagång närmar sig frågan på ett helt annat sätt.

Speciella dagar avdelas för att revolutionärt ”erövra gatorna” - som konst för konstens egen skull. Den senaste utställningen av denna sort avhölls som bekant den 1:a augusti. Vanliga dödliga frågade sig varför 1:a augusti, vars misslyckande man kunde förutse redan på förhand efter misslyckandet på 1:a maj?¹ Vad menar du, *Varför?*, svarade de officiella strategerna upphetsat: ”för att erövra gatorna!” Exakt vad betyder det, att erövra trottoaren eller körbanan? Hittills har vi trott att det revolutionära partiets uppgift är att erövra massorna, och att en politik som i största möjliga antal mobiliserar massorna till största möjliga aktivitet oundvikligen öppnar upp gatorna, oavsett hur polisen vaktar och blockerar dem. Kampen om gatan kan inte vara någon självständig uppgift som är åtskild från den politiska masskampen och underordnad Molotovs officiella tidsschema.

Och det viktigaste av allt är att man inte kan lura historien. Uppgiften är inte att verka starkare utan att bli starkare. Det kommer inte att hjälpa med en högljudd maskerad. Det går inte att *uppfinna* en ”tredje period” när det *inte finns* någon. Det går att anta dussintals resolutioner. Men det är omöjligt att *göra* den tredje perioden på gatorna efter klockan. Längs denna väg kommer kommunistpartier-
na bara att hitta nederlag, i vissa fall tragiska, i de flesta fall helt enkelt dumma och förödmjukande.

”Ingen allians med reformisterna”

Men det finns ytterligare en viktig taktisk härledning från den ”tredje perioden” som Molotov uttrycker i följande ord: ”Nu mer än någonsin tidigare är taktiken med allianser mellan de revolutionära organisationerna och reformisternas organisationer otillåtlig och skadlig.” (*Pravda* nr 177, 4 augusti 1929.)

Allianser med reformisterna är nu otillåtliga ”*mer än någonsin tidigare*”. Innebär det att de var otillåtliga även tidigare? Hur ska man då förklara politiken under åren 1926-28? Och varför har allianser med reformisterna, som allmänt sett är otillåtliga, blivit *särskilt* otillåtna nu? Därför att, förklarar de, vi har gått in i en period av revolutionära uppsving. Ändå kan vi inte låta bli att påminna oss att blocket med de brittiska fackföreningarnas Generalråd motiverades just med det faktum att Storbritannien hade gått in i en period av revolutionärt uppsving, och att den brittiska arbetarklassens radikaliseringsknuffade reformisterna åt vänster. Vad är det för tilldragelse som vänder upp och ner på gårdagens stalinistiska taktiska supervisdom? Förgäves söker man en lösning på denna gåta. Ändå är problemet väldigt enkelt. De centristiska empirikerna brände fingrarna under experimentet med den anglo-ryska kommittén² och med en stark ed vill de garantera sig mot skandaler i framtiden. Men det kommer inte att räcka med en ed, ty våra strateger har fortfarande inte förstått lärdomarna från den anglo-ryska kommittén.

Misstaget var inte att sluta en tillfällig överenskommelse med Generalrådet, som under denna period under trycket från massorna faktiskt gick åt ”vänster”. Det första misstaget var att man inte bildade

-
- 1 **Misslyckandet 1:a maj** syftar på händelserna i Berlin den Första maj 1929, då den socialdemokratiska regeringen förbjöd demonstrationer på gatorna och kommunistpartiet uppmanade till att trotsa förbudet. De obehäpnade och desorganiserade arbetarna som svarade på kommunistpartiets uppmaning misshandlades brutalt och besköts. Polisen mördade mer än 25 arbetare och sårade hundratals andra. Kommunistpartiets ansträngningar att organisera en proteststrejk mot polisens terror möttes av ett svagt gensvar, men stalinisterna hälsade händelserna i maj som en ”ärorik sida” i historien och talade för att samma anda skulle frammanas under de kommande demonstrationerna den 1:a augusti.
 - 2 **Anglo-ryska kommittén** upprättades i maj 1925 av den brittiska fackföreningsledningen ”vänster”byråkrater och de sovjetiska fackföreningarnas stalinistiska ledare. 1926 krävde Trotskij att kommittén skulle upplösas sedan dess brittiska medlemmar hade förrått generalstrejken, men stalinisterna vägrade och fortsatte att hänga fast vid kommittén tills briterna lämnade den i september 1927, eftersom de inte längre behövde den som en vänstertäckmantel. Trotskijs syn på lärdomarna från den anglo-ryska kommittén finns i *Leon Trotsky on Britain*, Monad Press 1973.

blocket kring konkreta praktiska mål utan kring allmänna pacifistiska fraser och felaktiga diplomatiska formuleringar. Men det viktigaste misstaget, som växte till ett enormt historiskt brott, var att våra strateger inte omedelbart och öppet bröt med Generalrådet när det vände vapnen mot generalstrejken, det vill säga när de övergick från att vara en opålitlig delvis allierad till en öppen fiende.

Den inverkan som massornas radikaliserings har på reformisterna är mycket lik det inflytande som utvecklingen av en borgerlig revolution har på liberalerna. Under massrörelsens första stadier rör sig reformisterna åt vänster, och hoppas på så sätt att behålla ledningen i sina händer. Men när rörelsen överskrider reformernas gränser och kräver att ledarna bryter fullständigt med borgarklassen så ändras tonen snabbt från majoriteten av reformisterna. De förvandlas från massornas fega medlöpare till strejkbrytare, fiender, öppna förrädare. Men på samma gång hoppar vissa av dem, inte nödvändigtvis de bästa elementen, över till revolutionens läger. En tillfällig allians med reformisterna när omständigheterna råkar tvinga dem att ta ett eller ett halvt steg framåt kan bli oundviklig. Men man måste redan på förhand förstå att kommunisterna är beredda att skoningslöst bryta med reformisterna så fort de hoppar tillbaka. Reformisterna är inte förrädare på grund av att de i *varje* givet ögonblick och i *alla sina handlingar* genomför borgarklassens instruktioner. Om så var fallet skulle inte reformisterna ha något inflytande över arbetarna och skulle följaktligen inte vara till någon nytta för borgarklassen. Just för att kunna ha den nödvändiga auktoriteten att i det avgörande ögonblicket förråda arbetarna måste opportunisterna under förberedelseperioden ta ledningen över arbetarnas kamp, i synnerhet i början av massornas radikaliserings. Av detta följer behovet av enhetsfrontstaktiken,¹ där vi av hänsyn till massornas bredare enhet tvingas ingå praktiska allianser med deras reformistiska ledare.

För att steg för steg kunna tvinga bort socialdemokraterna från sina positioner måste man förstå deras historiska funktion i sin helhet. Det nuvarande ledarskapet har inte ens en antydning till en sådan förståelse. Den känner bara till två metoder: antingen att som i brandleriternas² anda hänga socialdemokratin i svansen (1926-28), eller att ersätta en revolutionär politik med ineffektiva skällsord och likställa socialdemokratin med fascismen. Som ett resultat av de senaste 6 årens sicksackande är socialdemokratin starkare och kommunismen svagare. Det tionde plenarmötets mekaniska direktiv kan inte annat än förvärra en redan dålig situation.

Bara ett hopplöst dumhuvud kan tänka sig att den ”tredje periodens” mirakulösa kraft kommer att få arbetarklassen i sin helhet att vända sig bort från socialdemokratin, och driva hela den reformistiska byråkratin in i det fascistiska lägret. Nej processen kommer att utvecklas på ett mer komplicerat och motsägelsefullt sätt. En oundviklig konsekvens av det ökande missnöjet med den socialdemokratiska regeringen i Tyskland och Labour i Storbritannien och omvandlingen av delvisa och isolerade strejker till massrörelser, etc (när hela denna utveckling verkligen äger rum) kommer att bli – och

1 **Enhetsfrontstaktiken** användes av bolsjevikerna i Ryssland innan oktoberrevolutionen och fulländades av Kominterns andra kongress 1920. Den är ämnad att ge arbetarna möjlighet att kämpa tillsammans mot sin gemensamma klassfiende, även när de är uppdelade i reformistiska och revolutionära organisationer. Den tillåter också det revolutionära partiet att genom gemensam kamp komma i kontakt med de djupa leden i andra arbetarorganisationer. Det enligt bolsjevikerna viktigaste villkoret för att använda denna taktik är att det revolutionära partiet alltid måste bevara sin självständighet och rätt att kritisera de andra deltagarna i enhetsfronten. Under den ”tredje perioden” förvrängde stalinisterna denna taktik till något de kallade ”enhetsfront underifrån”, som grundades på tanken att gemensamma arrangemang måste förhandlas fram med enbart basmedlemmarna och inte ledarna i icke stalinistiska organisationer. Resultatet blev att man sköt möjligheterna till verkliga enhetsfronter i sank. Trotskijs mest fullständiga diskussion om enhetsfronten finns i [Kampen mot nazismen i Tyskland](#) på marxistarkiv.se.

2 **Brandleriterna** var det tyska kommunistpartiets opposition (KPO), och kallades så efter sin ledare **Heinrich Brandler** (1881-1967). Han tillhörde det tyska kommunistpartiets grundare och var en av de viktigaste ledarna när det misslyckades att utnyttja den revolutionära krisen 1923. Han utsågs till syndabock av Kreml och avsattes 1924 ur ledningen. När KPO gick samman med Bucharins högeropposition i Sovjetunionen 1929 uteslöts Brandler och hans anhängare ur kommunistpartiet och Komintern. KPO existerade fram till Andra världskriget.

detta bör Molotov och company märka väl – en *vänstersväng* bland breda lager i det reformistiska lägret, precis som de inre processerna i Sovjetunionen gjorde det nödvändigt med en vänstersväng i det centristiska lägret, som Molotov själv tillhör.

Med undantag för de mer medvetna högerelementen (Thomas, Hermann Müller, Renaudel, etc) så kommer socialdemokraterna och Amsterdaminternationalen¹ under motsvarande förhållanden att tvingas ta ledningen över massornas framryckning för att hålla den inom snäva gränser eller för att angripa arbetarna i ryggen när de överskrider dessa gränser. Trots att vi vet detta redan på förhand och öppet varnar förtruppen för det, så kommer det i framtiden att uppstå tiotals, hundratals och tusentals fall där kommunisterna inte bara kommer att vara oförmögna att vägra ingå praktiska allianser med reformisterna, utan kommer att vara tvungna att ta initiativet till sådana allianser så att de, utan att släppa ledningen ur sina händer, kan bryta med reformisterna när de övergår från att vara skakiga allierade till öppna förrädare. Denna politik kommer att vara oundviklig, speciellt i frågan om vänstersocialdemokratin, som under en verklig massradikalisering kommer att tvingas att mer beslutsamt gå mot högern, ända fram till en splittring. Detta perspektiv motsäger inte på något sätt det faktum att de som sitter i ledningen för vänstersocialdemokratin ofta är ytterst livsfarliga och riskabla allierade och samarbetsmän till borgarklassen.

Hur kan man vägra att ingå praktiska allianser med reformisterna i de fall när de till exempel leder strejker? Att det är mycket få sådana fall nu beror på att strejkrörelsen ännu så länge är mycket svag och reformisterna kan ignorera den och sabotera den. Men när massorna deltar i kampen kommer det att bli oundvikligt för båda sidor med allianser. Det kommer att bli lika omöjligt att sätta hinder i vägen för praktiska allianser med reformisterna – inte bara med de socialdemokratiska massorna utan i många fall också med deras ledare eller mer troligt en del av deras ledare – under kampen mot fascismen. Detta perspektiv kan snart bli aktuellt, inte bara i Österrike utan även i Tyskland. Det tionde plenarmötets direktiv är bara resultatet av att opportunisterna har blivit dödsförskräckta.

Stalin, Molotov och andra tidigare allierade till Chiang Kai-shek, Wang Jingwei, Purcell, Cook, Fimmen, La Follette och Radich kommer utan tvekan att skrika i högan sky att vänsteroppositionen är för ett block med Andra internationalen.² Så fort arbetarklassens verkliga vänstersväng kommer som en överraskning för byråkraterna kommer dessa rop inte att förhindra att det förkunnas en fjärde period, eller det andra stadiet i den tredje, och Molotov och alla de andra kommer med ”båda fötterna” att träda in i en period av opportunistiska experiment som den anglo-ryska kommittén och

-
- 1 **Amsterdaminternationalen** (ibland också kallad den ”gula” internationalen) var den internationella fackförenings-federationen, den viktigaste organisationen på sitt område som var knuten till och kontrollerades av reformisterna. **Thomas** kan syfta på en av två personer: **James H Thomas** (1874-1949), ledare för den brittiska järnvägsfackföreningen, sekreterare för kolonierna i den första Labourregeringen och lordsigillbevarare i den andra. Lämnade 1931 Labourpartiet för att hjälpa MacDonald att bilda en koalitionsregering med Tories; eller **Albert Thomas** (1878-1932), högerledare i det franska socialistpartiet och minister i regeringen under Första världskriget. Inriktade sitt klassarbete efter kriget på internationella arbetsdepartementet i Nationernas förbund. **Hermann Müller** (1876-1931) var socialdemokratisk kansler i den tyska koalitionsregeringen 1928-30. **Pierre Renaudel** (1871-1935) var ledare det franska socialistpartiets höger och uteslöts 1935 för att i parlamentet ha röstat för att sänka de statliga tjänstemännens löner.
 - 2 **Wang Jingwei** (1884-1944) var den kinesiska regeringens ledare i industriregionen i Wuhan, och stöddes av stalinisterna efter att dessa blivit lurade av Chiang. Bara 6 veckor efter Chiang Kai-sheks kupp i Shanghai angrep Wang arbetarna i Wuhan. **Albert A Purcell** (1872-1935) och **Arthur J Cook** (1885-1931) var ”vänster”ledare i den brittiska fackföreningsrörelsen och den anglo-ryska kommittén. **Robert La Follette** (1855-1925) var senator från Wisconsin och presidentkandidat för Progressiva partiet 1924. Det amerikanska kommunistpartiet lekte med tanken att stöda honom som arbetar-bondekandidat. **Stefan Radich** (1871-1928) var ledare för det kroatiska bondepartiet och hyllades plötsligt som ”en verklig folkledare” på grund av att han deltog i en kongress med Bondeinternationalen 1924.

arbetarnas och böndernas Guomindang.¹

Glöm inte ert eget förflutna

Det franska kommunistpartiets nuvarande ledare och alla andra partier i Internationalen borde minnas sitt eget nyliga förflutna. Med undantag för ungdomen kommer de alla från reformisternas led under inverkan av arbetare som gick åt vänster. Det hindrade inte bolsjevikerna från att sluta överenskommelser med reformister som utvecklades åt vänster, och gav dem mycket exakta villkor. En av många överenskommelser var den i Zimmerwald.² Hur kan dessa gårdagens socialpatrioter vara så självbelåtet säkra på att massorna när de närmar sig ”det revolutionära uppsvingets avancerade positioner” inte kommer att lyfta fram en ny grupp som Cachin, Monmousseau, Thälmann och andra (låt oss hoppas att den andra upplagan blir bättre än den första) och att vi inte kommer att bli tvungna att än en gång lyfta dessa herrar i öronen för att få dem att inta revolutionära ståndpunkter, att ingå tillfälliga allianser med dem, i ett senare skede ställa dem inför 21 villkor³ eller kanske 42, eller tvärtom kasta dem huvudstupa i opportunistens träsk när de börjar slå till reträtt?

De officiella teoretikerna förklarar helt felaktigt det nuvarande stärkandet av kommunismens höger med att de ”omedvetna” reformisterna skrämdes av massornas radikalisering. Det är att fullkomligt missförstå den politiska psykologin! Opportunism förutsätter en betydande tänjbarhet och anpassningsförmåga. Om det uppstod ett tryck från massorna skulle Brandler, Jilek och Lovestone och liknande⁴ gå åt vänster och inte åt höger, speciellt sådana utslitna karriärister som Sellier, Carchery och andra som först och främst bryr sig om att behålla sina valmandat. Förvisso har inte opportunisternas någon obegränsad förmåga att gå åt vänster. När de når Rubicon – beslutet, upproret – så hoppar majoriteten av dem tillbaka åt höger. Det visade sig till och med i ett så härdat parti som bolsjevikpartiet (Zinovjev, Kamenev, Rykov, Kalinin, Tomskij, Lunatjarskij och andra⁵). Efter segern

-
- 1 Det var givetvis stalinisterna, och inte Trotskij, som ansåg att **Guomindang** i Kina, som organiserades av Sun Yat-sen 1911, var ”arbetarnas och böndernas” organisation.
 - 2 **Zimmerwald** i Schweiz var 1915 platsen för en konferens för att samla de internationalistiska antikrigsströmningar som hade överlevt Andra internationalens sammanbrott. Huvuddelen av deltagarna var pacifister. En revolutionär minoritet under ledning av Lenin utgjorde Zimmerwaldvänstern, som visade sig bli fröet till den Tredje internationalen som grundades 1919.
 - 3 **De 21 villkoren** för att bli medlem i Komintern antogs av den andra världskongressen som ett sätt att göra det svårare för partier som inte helt hade brutit med reformismen att ansluta sig. Se [Dokument från Kominterns andra kongress](#), på marxistarkiv.se, s 39-43. Villkoren skrevs av Lenin.
 - 4 **Bohumil Jilek** (1892-1962) blev sekreterare i det tjeckoslovakiska kommunistpartiet vid dess grundande 1921. Avsattes ur ledningen i och med Bucharins fall och uteslöts 1929 och gick ännu längre åt höger. **Jay Lovestone** (1898-1990) var ledare för det amerikanska kommunistpartiet och ledde uteslutningen av Trotskij's anhängare 1928. Han uteslöts själv 1929 på Moskvas order som anhängare till högeroppositionen. Lovestone-gruppen fanns kvar som oberoende organisation fram till Andra världskriget. Senare blev Lovestone rådgivare i utrikespolitiska frågor till AFL-CIO:s ordförande George Meany under det kalla kriget.
 - 5 **Lev Kamenev** (1883-1936) var liksom Zinovjev allierade med Stalin när korståget mot ”trotskismen” inleddes. Senare förenade med Trotskij mot stalinismen tills oppositionen besegrades och ledarna landsförvisade. Tillsammans med Zinovjev avsvor han sig sina idéer och återupptogs i partiet, men avrättades senare efter den första Moskvarättegången. **Alexej Rykov** (1881-1938) valdes till inrikesminister 1917 och blev efter Lenins död ordförande i folkkommissariernas råd, 1924-30. På denna post samarbetade han med Stalin för att besegra vänsteroppositionen. Han avsattes från sin post på grund av att han var med i högeroppositionen och avrättades efter 1938 års Moskvarättegång. **Michail Kalinin** (1875-1946) valdes 1919 till ordförande för sovjeternas centrala exekutivkommitté istället för den avlidne Jakov Sverdlov. **Michail Tomskij** (1886-1936) var ordförande för de sovjetiska fackföreningarna och allierad med Stalin fram till 1928, när han hjälpte till att starta högeroppositionen. Precis som de andra ledarna kapitulerade han för Stalin 1919. Han begick självmord under den första Moskvarättegången. **Anatolij Lunatjarskij** (1875-1933) var sovjetregeringens första kommissarie för utbildning 1917-29. Hans korta bok om den ryska revolutionens ledare har översatts till engelska med titeln *Revolutionary Silhouettes*. [Finns delvis översatt till svenska på

gick opportunisterna åter åt ”vänster”, eller slöt rättare sagt upp vid maktens sida (Lozovskij, Martynov, Kuusinen och andra, och i deras fotspår sådana hjältar som Pepper, Cachin och Frossard).¹ Men i Frankrike är saker och ting långtifrån avgjorda. Och om de franska opportunisterna inte går åt vänster nu utan hoppar åt höger, så är det i sig själv ett tecken på att massorna inte utövar något tryck, att partiet blir svagare och att de kommunala och andra karriärer hoppas få behålla sina mandat genom att öppet gå mot kommunismen.² När så ruttna element hoppar av så är det en vinst för partiet. Men det tråkiga i situationen är att den officiella ledningens på samma gång felaktiga, oansvariga, äventyrliga, trångsynta och feiga politik skapar en mycket gynnsam täckmantel för avhopparna och knuffar proletärer som borde tillhöra kommunismens led åt deras håll.

Än en gång om krigsfaran

För att ytterligare krångla till det hela kombineras den överhängande revolutionära situationen med en omedelbar krigsfara. För att försvara denna tes vände Molotov helt oväntat sin kunskaps hela kraft mot den välkända teoretikern och hovmannen Varga,³ Shakespeare-karaktären Polonius [i *Hamlet* - öa], som har en benägenhet att säga älskvärdheter till varje ”furste”, både till höger och vänster, beroende på vart vinden blåser. Men denna gång missade Polonius sitt mål. Han var för bekant med den utländska pressen, med fakta och siffror, för att i tid kunna anpassa Kominterns höjdpunkt dit Molotov satte sin vänsterfot. Varga föreslog följande politisk rättelse till resolutionen:

De skärpta imperialistiska motsättningarna, som inte ett enda av de viktigaste imperialistiska länderna nu vill lösa med hjälp av ett krig, tvingar dem att söka en tillfällig försoning av dessa motsättningar på krigsskadeståndens område.

Man kan tycka att detta försiktiga uttalande är helt obestriddligt. Men eftersom det ändå krävde ytterligare eftertanke blev Molotov helt utmattad. Hur kan någon tro – ropade han – att inte en enda av de främsta imperialistiska makterna för närvarande vill lösa de imperialistiska motsättningarna med hjälp av ett krig? ”Det känner alla [!] till” - lyssna nu, Molotov talar! - ”att faran för ett nytt imperialistiskt krig ökar för varje dag.” Ändå ”ser [Varga] motsatsen”. Är det inte fruktansvärt? Hur vågar Varga ”förneka att det just som ett resultat av genomförandet av Youngs planer för krigsskadeståndet⁴ är *oundvikligt* med en skärpning av motsättningarna”?

www.marxistarkiv.se. - öa.] De personer som Trotskij räknar upp var gammalbolsjeviker som vacklade i sista minuten när man beslutade om att organisera upproret i oktober 1917, eller faktiskt gick emot det offentligt.

- 1 **Otto Kuusinen** (1891-1964) var en finsk socialdemokrat som flydde till Sovjetunionen efter den finska revolutionens sammanbrott i april 1918. Han blev tidigt stalinist och fungerade 1922-31 som Kominterns sekreterare. **Louis-Olivier Frossard** (1889-1946) var centrist i det franska socialistpartiet och hjälpte till att organisera det franska kommunistpartiet och fungerade som dess generalsekreterare. Han återvände senare till socialistpartiet och blev talesman för dess höger innan han lämnade partiet och satt med i olika kapitalistiska regeringar, inklusive den första Petainregeringen.
- 2 Genom att skapa ett ”arbetar- och bondeparti” istället för ett proletärt parti har för övrigt Louis Sellier och company givit liv i väst åt den älskade formel som Stalin uppfann för Östern. - Trotskijs anmärkning.
- 3 **Eugene Varga** (1879-1964), en ungersk socialdemokrat och ekonom som var ordförande för det högsta ekonomiska rådet i den kortlivade ungerska sovjetregimen. 1920 for han till Ryssland, gick med i kommunistpartiet och arbetade som ekonomisk expert i Komintern.
- 4 **Youngplanen**, uppkallad efter den amerikanska storkapitalistiska advokaten Dwight D Young, var den andra av två uppgörelser för att övervaka Tysklands betalning av krigsskadestånden med hjälp av en kommission som inrättades under Versaillesfördraget. Den första hade varit **Dawesplanen**, uppkallad efter den amerikanska bankiren och politiker Charles G Dawes. Young administrerade båda planerna, som precis som Versaillesfördraget hade det motsägelsefulla målet att underordna Tysklands ekonomi och kväsa det revolutionära uppsvinget efter kriget. Youngplanen avlöstes 1931 av att man på president Herbert Hoovers förslag antog ett moratorium för betalning av den tyska krigsskulden.

Allt detta är så absurt, så uppenbart idiotiskt att det till och med avväpnar ironin. ”Det känner alla till att faran för ett nytt imperialistiskt krig ökar för varje dag.” Vilken tankeförmåga. Känner alla till det? Tyvärr känner bara en liten andel av mänskligheten till det, precis som inte ens Kominterns nyutnämnda ledare känner till *hur* och på vilket sätt krigsfaran ökar i verkligheten. Det är absurt att den ökar ”för varje dag” precis som det är absurt att massorna går åt vänster varje dag. Vi står inför en dialektisk process med tillfälliga lindringar och skärpningar av den imperialistiska konkurrensen. Molotov kan ha hört talas om att inte ens utvecklingen av kapitalismens produktivkrafter, den mest grundläggande av alla processer, äger rum riktigt ”varje dag” utan via kriser och uppsving, via perioder med en minskning av produktivkrafterna och till och med massiv förstörelse av dem (under krig). De politiska processerna utvecklas också längs dessa linjer, men med ännu kraftigare omvälvningar.

1923 ledde frågan om krigsskadestånden till ockupationen av Ruhr. Det var rent ut sagt att iscensätta ett krig i liten skala. Men redan det verkade tillräckligt för att skapa en revolutionär situation i Tyskland. Komintern under ledning av Zinovjev och Stalin och det tyska kommunistpartiet under ledning av Brandler omintetgjorde denna utomordentliga möjlighet. 1924 kom Dawesplanen och det var ett år av försvagad revolutionär kamp och en inledande *uppmjukning* av motsättningarna mellan Frankrike och Tyskland. Det var så de politiska förutsättningarna för en ekonomisk stabilisering skapades. Medan vi uttryckte detta, eller rättare sagt i slutet av 1923 förutsade denna utveckling, anklagade Molotov och de andra vise männen oss för likvidationspolitik och trädde omedelbart och med visshet in i en period av revolutionärt uppsving.

Åren av stabilisering orsakade nya motsättningar och skärpte några gamla. Det uppstod ett akut behov att omarbete Dawesplanen. Om Frankrike eller Tyskland hade vägrat att gå med på Youngplanen så hade Europa idag stått inför en upprepning av Ruhroccupationen men i avsevärt större omfattning och med liknande konsekvenser. Men det skedde inte. Alla deltagare i spelet ansåg det för närvarande klokare att sluta en överenskommelse och istället för en andra Ruhroccupation så upplever vi en upprepning av Ruhrdistriktet. Okunnighet kännetecknas av att blanda ihop saker och ting medan kunskap börjar med att skilja upp dem. Marxismen är aldrig överseende med okunnighet.

Men, utropar vår strateg, måste inte ”Youngs planer för krigsskadestånden med nödvändighet leda till skärpta motsättningar”? Med nödvändighet! Men – *leda till*. Man måste inse hur händelserna följer varandra och dialektiken när de byter med varandra. En kapitalistisk konjunkturuppgång leder oundvikligen till depression och ibland kris. Men det betyder inte att en högkonjunktur är samma sak som konjunktursvacka och att krisen skärps ”varje dag”. Människors liv ”leder till” att de följer sina förfäder men det betyder inte att människan inte går igenom barndom, uppväxt, sjukdom, mognad och ålderdom innan hon når fram till döden. Okunnighet kännetecknas av att blanda ihop olika utvecklingsstadier. Kunskapens frukt lär oss att särskilja dem. Men Molotov har aldrig bitit i den frukten.

De nuvarande ledarnas bedrövliga schematism är inte helt igenom harmlös: tvärtom påverkar den varje steg revolutionen tar. Den sino-sovjetiska konflikten gjorde det överhängande nödvändigt att mobilisera massorna mot krigsfaran och till försvar för Sovjetunionen. Till och med under nuvarande omständigheter råder det ingen tvekan om att kommunistpartierna i denna situation med framgång kunde ha åstadkommit det. För att göra det behövde den kommunistiska propagandan bara låta de förfärliga fakta tala för sig själva. Men olyckligtvis bröt konflikten i Fjärran östern ut mitt under förberedelserna inför 1:a augusti. De officiella agitatorerna och journalisterna gick på så våldsamt om krig i allmänhet och fara i allmänhet att man förlorade den verkliga internationella konflikten ur sikte, och massorna blev knappt medvetna om den. Precis sådan är Kominterns

nuvarande politik – den byråkratiska schematismens lilla fisk äter upp den levande verklighetens stora val.

I samband med frågan om kampen mot krigsfaran är det nödvändigt att gå igenom den ”andra periodens” strategi: ett av de främsta skälen som fördes fram för blocket med det brittiska Generalrådet var att det var så viktigt med en gemensam kamp mot faran för krig. Vid plenarmötet i juli 1927 svor Stalin på att blocket med Generalrådet helt och fullt rättfärdigades av det faktum att de brittiska fackföreningarna hjälpte oss att kämpa mot den brittiska imperialismen, och att bara folk som inte höll försvaret av Sovjetunionen kärt kunde kräva att man skulle bryta med strejkbrytarna. Så 1926-27 var det inte bara de brittiska arbetarnas vänstersväng utan också krigsfaran som var det främsta argumentet för att block med reformisterna. Nu verkar det som om både massornas radikalisering och den annalkande krigsfaran är anledning att förkasta varje allians med dem. Alla frågor ställs på ett sätt som ska förvirra arbetarnas förtrupp så mycket som möjligt.

I händelse av krig eller till och med en klar möjlighet till krig så finns det ingen tvekan om att reformisterna helt och hållet kommer att ställa sig på borgarklassens sida. Det är lika meningslöst med en allians med dem för att bekämpa kriget som ett block för att genomföra den proletära revolutionen. Just därför var Stalins rättfärdigande av den anglo-ryska kommittén som ett verktyg i kampen mot imperialismen ett brottsligt bedrägeri mot arbetarna.

Men historien känner inte bara krig och revolutioner utan också perioder mellan krig och revolutioner, det vill säga perioder då borgarklassen förbereder sig för krig och proletariatet förbereder sig för revolution. Idag genomlever vi en sådan period. Vi måste erövra massorna från reformisterna, som långt från att vara på tillbakagång har vuxit på senare år. Men i och med denna tillväxt har de blivit beroende av sin proletära bas. Det är detta beroende som enhetsfrontstaktiken riktar sig mot. Men denna taktik kan inte genomföras på Zinovjevs eller Brandlers sätt, inte som Stalin och Bucharin. I denna fråga måste vi återvända till Lenin.

Tre strömningar inom kommunismen

Vänsteroppositionen har inte skrivit under på den ”tredje periodens” ritualer, och kommer återigen att anklagas för högeravvikelser av bråkstakar som Monmousseau. Efter de senaste sex årens händelser kan vi betrakta denna anklagelse med lugn. Så tidigt som vid Kominterns tredje kongress anklagade många av de herrar som senare gick över till socialdemokratien eller tillfälligt stannade till hos Brandler oss och Lenin för högeravvikelser. Det räcker att påminna om att Louis Sellier vid den femte kongressen var en av ”trotskismens” huvudmotståndare.

Men säkerligen kommer vissa högerelement faktiskt att försöka utnyttja en del av vår kritik. Det är helt oundvikligt. *Alla* högerens argument är inte felaktiga. De har ganska ofta en grund för sin kritik av vänsteropportunistens krusprång. Inom dessa begränsningar är de hågade att lägga fram marxistiska kriterier, som de använder som täckmantel för att ställa opportunisten mot äventyrspolitiken.

Man bör dock tillägga att det fram till nyligen fanns en del element i oppositionens led (som med rätta kallar sig Vänsteroppositionen) som inte anslöt sig till oss 1924 på grund av att vi försvarade en internationellt revolutionär ståndpunkt utan därför att vi var mot Zinovjevs äventyrspolitik. Vid den tiden antog många slumrande opportunisterna i Frankrike den ryska oppositionens skyddande färger. Fram till helt nyligen var många av dem för syns skull till och med överens med oss utan reservationer (”*sans reserves*”). Men när det började handla om att kämpa för oppositionens ståndpunkter så öppnade sig en avgrund mellan oss och dessa skrivbordsoppositionella. De förnekar existensen av en revolutionär situation bara därför att de inte vill ha någon.

Många bra människor var allvarligt bekymrade över det faktum att vi envist drog en skarp skiljelinje mellan vänster- och högeroppositionen. Vår uppdelning av dagens kommunism i tre grundläggande strömningar kallades godtycklig och inte möjlig att tillämpa på Frankrike därför att det inte fanns någon höger där. Men under de senaste månaderna har dessa internationella ”scheman” bekräftats i levande livet, i Frankrike precis som på andra ställen. Syndikalistförbundet höjde demonstrativt kampfanan mot kommunismen och hittade därmed gemensamma grundvalar med andra rangens fackliga opposition.¹ Samtidigt bröt reformisterna med partiet. De utnyttjar kampen mot den byråkratiska äventyrspolitiken för att försöka behålla sina mandat under täckmantel av att bilda ett nytt parti. Genom sitt faktiska politiska släktskap föreföll högeroppositionen i fackföreningarna omedelbart ha band till det nya lokala parlamentariska ”partiet”. På så sätt faller allt gradvis på plats. Och vi tror att *La Verité* var till god hjälp i detta.

En rät linje bestäms av två punkter. För att bestämma en böjd linje krävs minst tre punkter. Politikens linjer är mycket komplicerade och krokiga. För att på ett riktigt sätt bedöma olika grupper måste man analysera deras aktivitet under olika stadier: under revolutionära uppsving och i perioder av revolutionär nedgång. Det går bara att rita den kommunistiska vänsteroppositionens revolutionära bana på ett korrekt sätt om vi ritat ner ett antal avgörande vändpunkter: händelserna i Tyskland 1923; frågan om stabiliseringen 1924; politiken i fråga om industrialiseringen och kulaken i Sovjetunionen 1923-28; frågan om Guomindang och den anglo-ryska kommittén; upproret i Kanton;² en utvärdering av ”tredje periodens” teori och praktik, etc. Var och en av dessa frågor innehåller en hel rad taktiska uppgifter. Ur hela denna komplicerade bild av teorier och paroller sliter apparatens marodörer enstaka meningar och använder dem för att konstruera teorin om ett närmande mellan vänstern och högern. Marxister tittar på frågan i sin helhet och genomför konsekvent sin grundläggande strategiska uppgift trots förändringar av omständigheterna. Denna metod leder inte till omedelbara resultat men det är den enda pålitliga metoden. Vi kommer att förbereda oss för morgondagen.

(Översättning från engelska: Göran Källqvist.)

1 **Syndikalistförbundet** i Frankrike bildades 1926 av Monatte och hans anhängare, och fungerade först och främst som en väg bort från kommunismen för diverse fackföreningsaktivister som hade rört sig kring kommunistpartiet.

2 **Upproret i Kanton** i december 1927 var en kupp igångsatt av Stalin så att han skulle kunna ”tillbakavisa” vänsteroppositionens anklagelse under det sovjetiska kommunistpartiets femtonde kongress samma månad att hans politik hade lett till nederlag i Kina. Eftersom det kinesiska kommunistpartiet var isolerat och upproret inte var förberett krossades det på mindre än tre dagar och ledde till tusentals döda.